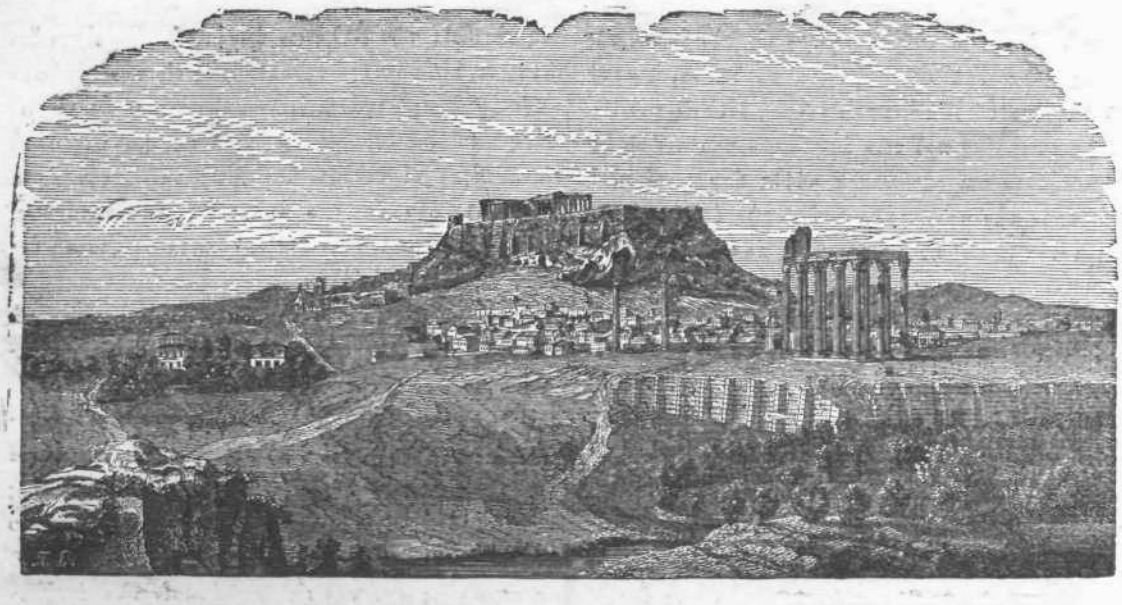

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1869. ΤΟΜΟΣ Κ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 461.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙ ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΘΗ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 460.)

Γ'.

Δὲν ἀναφέρω περὶ τῶν μυθιστορημάτων τῆς Κ. Λαφαγέτου, οὐδὲ περὶ τῶν τοῦ Λεσαγίου, ἅτινα ἐξεθρόνισαν ὁριστικῶς τὸν Λακαλπρενέδην καὶ τὴν δεσποινίδα Σκουδερῆ· διότι πάντες ἀνέγνωσαν τὸν Γιλβλάσιον, πάντες μετὰ τοῦ Ἀσμοδαίου ἐπεσκέφθησαν τὴν κοινωνίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν, ὅτε ἡ Κυρία Μαιντενὼν ἐκάλυπτε τὴν ὄψιν τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῆς διὰ τῆς προσωπίδος τοῦ Ταρτούφου.

Ἀλλ' ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος, τοῦ ἀδυσωπήτου αἰῶνος τῆς ἀναλύσεως, τῆς χημείας. Ἡ ἐκκλησία κυβερνᾷ μὲν ἔτι τὴν ἀνθρωπότητα καὶ βιαίως πᾶσαν ἀπόπειραν κοινωνικῆς ἢ πολιτικῆς βελτιώσεως πολεμεῖ· διότι πᾶσα πολιτικὴ βελτίωσις καταργεῖ τὰ προνόμια αὐτῆς, καὶ πᾶσα κοινωνικὴ βελτίωσις τὴν τερατείαν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐννοεῖ ὅτι ὁ κόσμος ὃν περιέσφιγξε, κατέθλιψε, καὶ ἐκαρπώθη διαφεύγει αὐτήν· ὅθεν διὰ τὰ τῶν ἐν Κεμμένῃ καταστροφῶν ἀνακαλεῖ τὰς κατὰ τὸν ἅγ. Βαρθολομαῖον ἐλεεινὰς σκηνάς! Ὁ δὲ Βοσσουέτος οἱονεὶ ἐπιθέτει τὴν πλαστὴν τοῦ Θεοῦ ὑπογραφὴν εἰς τὴν ἀνακαλοῦσαν τὸ νανήτειον διάταγμα προσταγήν· καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν βασιλέα γίνονται ψευδευλαβεῖς καὶ ὑποκριταὶ, ὁ δὲ λαὸς ἐξ ἀντιπολιτεύσεως, ἄπιστος καὶ ἄθεος. Ἄ! ὑμεῖς κηρύττετε Θεὸν ἀπηνῆ, Θεὸν θηριώδη, παρατάσσετε μετὰ τῶν φονικῶν στρατιωτῶν τοὺς προσηλυτικοὺς ὑμῶν ἱερεῖς τοὺς συνδαυλίζοντας μάλιστα τὴν πυρκαϊὰν, τοὺς ἀνάπτοντας τὰς πυρὰς, τοὺς διευθύνοντας τὴν χεῖρα τοῦ δημίου κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἡμάρτησαν μόνον καθ' ὅτι ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ γαλλιστί; Τὸν Θεὸν λοιπὸν τοῦτον, τὸν καθ' ὑμετέραν εἰκόνα πλασθέντα, τὸν Θεὸν τοῦτον τὸν σφαγέα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν νηπίων θέλομεν τὸν καταστρέψει.

Ἐκ ταύτης τῆς ἀντιθέσεως παρήχθη ὁ ΙΗ' αἰὼν καὶ ἡ κατ' αὐτὸν γραμματεία, ἡ μεγαλοπρεπὴς ἅμα καὶ σοβαρὰ, ἄναλος καὶ κούφη, καλὴ καὶ ξηρά· ὅθεν τὸ μυθιστόρημα ἀπέβη σκεπτικὸν, ἀπότομον, ἀκόλαστον, σκωπτικὸν, φιλοσοφικόν. Καταλείπει μετὰ τοῦ ἀπονήρου (Candide) κενόν τι ἐν ἀλγούσῃ ψυχῇ, ἢ μετὰ τοῦ Ἀββᾶ Πρεβόστου ἀγαπᾷ περιπαθῶς ἀκόλαστόν τι γύναιον, ἢ μετὰ τοῦ Κρεβιλλῶνος τοῦ φαιδροῦ, εἰσδύον ἐν ταῖς αἰθούσαις, δεικνύει ἡμῖν τὰ μυρόπνοα πάθη ἐκλελυμένης κοινωνίας· ἢ μετὰ τοῦ

Ρουσσώ ἐπιζητεῖ νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς κόρην ὑπὸ τοῦ πάθους πλανηθεῖσαν, ἢ μετὰ τοῦ Λαγκλὼ ἐπιδεικνύει τὴν ἀναιδῆ ἐκείνην τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος κοινωνίαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κοινοῦ ἐκπληττομένου ἐπὶ τῇ μυσαρᾷ αὐτῆς ἀσχημοσύνῃ, ἢ προβλέπον τὴν μέλλουσαν νὰ ἐνσκήψῃ ἐπὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης καταιγίδα καταφεύγει μετὰ τοῦ Βερναρδίνου Σαιμπιέρου εἰς τὸν νέον κόσμον μετὰ τοῦ Παύλου καὶ τῆς Βιργινίας καὶ παραδίδεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς φύσεως, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὸν ἄνθρωπον τῶν θλιβερῶν μεριμνῶν, αἵτινες περιστοιχίζουσιν ἤδη αὐτόν· ἢ θραῦον μετὰ τοῦ Διδερότου τὰς θύρας τῶν μοναστηρίων ἀποκαλύπτει πᾶσαν ἀθλιότητα, πᾶσαν ἀκολασίαν, πάντα τὰ πάθη· ἢ ζητοῦν μετὰ τοῦ Μιραβὼ τὴν ὁδὸν τῆς καρδίας πλανᾶται καθ' ὁδόν, λαλοῦν γλῶσσαν ἀκατάληπτον εἰς τοὺς τότε καιρούς· ἢ λαμβάνει μετὰ τοῦ Φοντενέλλου, τοῦ Φλωριανοῦ καὶ τοῦ Μαρμοντέλου τὴν καλαύροπα καὶ τὴν σύριγγα, καὶ παραδίδει τὰ λευκὰ πρόβατα εἰς φυλακὴν κομψῶν ποιμένων καὶ ἐρασμίων ποιμενίδων, λαλούντων τὴν γλαφυρὰν τῶν αὐλικῶν γλῶσσαν.

Εἴδομεν ὅτι τὸ μυθιστόρημα περιέλαβε πᾶσαν προαίρεσιν καὶ ἔγεινεν ἠθογραφικόν· ἐξέθηκε τὴν αἴθουσαν εἰς τὰς τριόδους καὶ ἀπεκάλυψε τὰ κοινωνικὰ ἕλκη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ἀπέδη ἠχὼ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἔσκαψε μετὰ τῆς ἐγκυκλοπαιδείας τὰ θεμέλια τοῦ παλαιοῦ μεσαιωνικοῦ καὶ θεολογικοῦ οἰκοδομήματος, ἐφ' οὗ ἀνεπαύετο ἡ κοινωνία. Ἀλλ' οὐδὲν ναυάγιον τῶν κρονίων τούτων λειψημάτων θέλει ἐπιζήσει, πάντα θέλει παραφέρει ὁ στρόβιλος ὁ τὰ πάντα παρασύρων, κοινωνίαν, πίστιν, φιλολογίαν.

Δ΄.

Ἀπαυδήσαντες ἐν τῇ πυρετώδει ταραχῇ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως πᾶσαν ἐπινεμομένης τὴν Εὐρώπην, ἐστράφησαν πάλιν πρὸς τὴν θρησκείαν ζητοῦντες παρ' αὐτῆς παραμυθίαν καὶ θεραπείαν τῆς ψυχῆς, νοσούσης ἐκ τῆς ἐφεκτικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐκ τῶν ἄνευ πίστεως ἐκείνων διδαγμάτων, καθ' ἃ ὁ λόγος ζητεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν θεότητα.

Ὁ Chateaubriand, ὃν ἡ ὄψις τῆς θνησκούσης μητρὸς ἀνακαλεῖ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας, φεύγει εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀνεύρῃ τὴν γαλήνην τῆς καρδίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρίων, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἄπελπις ὡς ὁ Ρηνᾶτος αὐτοῦ, ὃν ἀμέσως ἐδημοσίευσε μετὰ τὴν Ἀτάλαν, τὸ κάλλιστον τοῦτο ἐπεισόδιον τὸ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπεσπασμένον. Ἡ Ἀτάλα, μεταφρασθεῖσα ἑλληνιστὶ, ὅτε ἐφάνη ἐν τῷ *Γαλλικῷ Ἑρμῇ*, βαθεῖαν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὰς εὐσεβεῖς τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς, ἃς δὲν εἶχον ἔτι διασείσει οἱ ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Εὐρώπην κατενεχθέντες μεγάλοι ἐκεῖνοι κλόνοι. Ἡ δὲ Ἀμερικανὶς παρθένος ἐθεωρήθη ὡς ἁγία τις, καὶ ὅτε μετὰ εἰκοσαετίαν οἱ Τοῦρκοι θηριώδεις ἐπέπιπτον κατὰ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, πολλαὶ τῶν μαρτύρων ἐκείνων ἀνεκουφίζοντο ἐνθυμούμεναι τὴν Ἀτάλαν.

Τὸ μυθιστόρημα τῶν μαρτύρων, ὡς καὶ πάντα τὰ ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως ἐμπνεόμενα, ἀνεγινώσκοντο μετ' ἀπληστίας· τὰ δὲ τῆς κυρίας Στάελ, ἀντιζήλου τοῦ Chateaubriand, ἐνεποίησαν ἀγαθοποιόν τινα ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων. Μετά τινα δὲ ἔτη οἱ χριστιανοὶ ἄγγελοι τῆς νέας ταύτης ποιήσεως ἠφανίσθησαν ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Ρηνάτου καὶ τοῦ Βερτέρου, οἵτινες ἐνέφαινον τὸ ἠθικὸν τοῦ αἰῶνος ἄλγος καὶ τὴν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁθεν τὸ νεώτερον μυθιστόρημα ἐπὶ πολὺ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἔργων, αἱ δὲ Μοῦσαι τῆς αὐτοχειρίας καὶ τῆς ἀπελπισίας, αἱ ἐμπνεύσασαι τὸν Γαίθιον καὶ τὸν Chateaubriand, ἐνέπνευσαν ἐπίσης τὴν George-Sand, τὸν Σεναγκοὺρ, τὸν Βενιαμὶν Κωνστὰν, τὸν Σαιντμπὲβ, καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ ἀποτρόπαια προϊόντα, ἅτινα ἐπὶ πεντηκονταετίαν ἐπλήρωσαν τὰ μυθιστορήματα, τὰ δράματα καὶ πάντα τὰ βιβλία, ἐν οἷς ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ζητῶν μετὰ δακρύων τὴν εἰς σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδόν.

Ἀλλ' ἡ μυθιστορικὴ ἐκείνη γραμματεία δὲν περιωρίσθη, ὡς οἱ κατήγοροι ἤλεγξαν αὐτὴν, εἰς τὸ νὰ δημιουργῇ ἐπὶ ματαίῳ, ἢ εἰς τὸ νὰ εἰκονίζῃ διὰ σκοτεινῶν χρωμάτων τὴν κοινωνικὴν καχεξίαν, ἢ τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀταξίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς. Διότι ἐνησχολήθη μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐκπεπτωκυίας γυναικὸς καὶ τοῦ ἐνόχου γενομένου ἀνδρός· καὶ, τὸ πάντων παραδοξότατον, τὴν ὅλως χριστιανικὴν ταύτην ἰδέαν προσέβαλον οἱ θρησκευτικοὶ συγγραφεῖς καὶ πάντες οἱ ὀπαδοὶ τῆς θρησκευτικῆς τοῦ μεσαίωνος παραδόσεως. Ἀμφότεροι δὲ δὲν ἠδύναντο, ἢ δὲν ἤθελον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι πρὸς νέαν κοινωνίαν, πρὸς νέας ἀρχὰς καὶ νέα ἀπῃτεῖτο γραμματεία· λησμονοῦντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχεν ἐπιχύσει ἀκτῖνα θείας ἀγάπης εἰς τὴν μεμαρασμένην καρδίαν τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀκτῖνος ἐκείνης τῆς ἀγάπης ἐπανῆλθε παρθενία εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην ἁμαρτωλὴν, ἣν περιέσφιγγον αἱ ἀκάθαρτοι τῆς ἡδυπαθείας ἁλύσεις· λησμονοῦντες ἤδη ὅτι ὁ Θεὸς ἔχυσε τὸ αἷμα αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἀρχεγόνου ἁμαρτίας· λησμονοῦντες καὶ τὴν κατανυκτικὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου καὶ τὴν ἔτι κατανυκτικωτέραν τοῦ ποιμένος τοῦ ἀκολουθοῦντος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν τὸ πεπλανημένον πρόβατον, ὅπως ἐπαναγάγῃ αὐτὸ εἰς τὴν μάνδραν.

Ὅθεν τὴν καλλίστην τοῦ χριστιανισμοῦ ἔννοιαν, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνδρὸς διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς γυναικὸς διὰ τοῦ ἔρωτος, σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένην ὑπὸ τῶν αὐστηρῶν ἱεροκηρύκων καὶ ἠθολόγων, εὐλαβῶς ἐκαρπώθη ἡ γραμματεία ἐκείνη, ἧς ἡ θρασεῖα ἀσέβεια, ἡ φρικώδης ἀμφιβολία καὶ ἡ δακέθυμος ἀπελπισία ἐνεποίουν τρόμον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀδιασείστως πιστεύοντας εἰς τὸν προορισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ μυθιστόρημα μετὰ ταῦτα δὲ ἡ σκηνὴ, δι' ὧν τὸ θέμα τοῦτο παρεστάθη διὰ τῆς Μαρίας Δελόρμου, ἐμυσταγώγησαν μετ' οὐ πολὺ τὸν λαὸν εἰς τὴν μεγάλην καὶ γενναίαν ταύτην χριστιανικὴν ἔννοιαν, ἥτις εἶχεν ἐμπνεύσει τὴν νέαν Ἑλοϊσίαν εἰς τὸν Ι. Ι. Ρουσσώ.

Οἱ δὲ θεμελιώσαντες τὴν γραμματείαν ταύτην, μετὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος εἶχον τὴν πίστιν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ· ὅθεν ματαίως ἤθελέ τις διϊσχυρισθῆ, ὅτι ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τῆς ἀμηχανίας ἡ ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῶν ἐκπεμπομένη εἶναι ἡ ψυχορράγια τῆς ἀπελπισίας. Διότι αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι αἱ ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας βασανιζόμεναι, ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας καταβιβρωσκόμεναι, αἱ δυσανασχετοῦσαι πρὸς τὴν κοινωνικὴν καχεξίαν, οἱ πεπτωκότες ἐκεῖνοι ἄγγελοι, οἱ ζητοῦντες νὰ χαράξωσι τῇ ἀνθρωπότητι ὁδὸν διὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων σωρευθέντων ἐρειπίων, καὶ ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν λαμπάδα τῆς ἐκλειπούσης πίστεως διὰ νέου τινὸς ἡλίου, ὅπως ἀφαιρεθῇ τὸ φρικαλέον ἐκεῖνο λυκαυγὲς, ὅπερ ἡ ἐφεκτικὴ φιλοσοφία ἡ ἀπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Εὐρώπην διαδοθεῖσα εἶχε παραγάγει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, οἱ πεπτωκότες, λέγω, ἐκεῖνοι ἄγγελοι δὲν ἦσαν ὅλως ἄμοιροι πίστεως. Διότι ἂν ἡ πίστις ἦτον ἐν αὐτοῖς νεκρὰ, ἤθελον ἐννοήσει τὸν ἀπόλυτον θάνατον καὶ ἤθελον ψάλει ἔτι μᾶλλον νεκρώσιμον τὸν ὕμνον τοῦ θανάτου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀλλ' ὄχι· οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ παραδιδόντες εἰς βορὰν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τὴν μεγάλην αὐτῶν ψυχὴν, εἰς ἣν ἀντήχουν πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ θλίψεις ἀλγούσης γενεᾶς, ἀνεδείχθησαν ὡς τολμηροί τινες Κολόμβοι ἀνακαλύψαντες νέους ὁρίζοντας εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ κατέστησαν οἰκήσιμον τὴν γῆν ταύτην, ἔνθα ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα πρὸ αἰώνων μέχρι θανάτου ἐπάλαιον, καὶ ἔνθα ἑκάτερον τῶν τοῦ ἀνθρώπου μερῶν ἐπεκράτει ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ ἑτέρου. Ὅθεν ὁ μὲν Πασχάλης εἶχεν ἀπαρνηθῆ τὸ σῶμα, ὁ δὲ Διδόρετος τὴν ψυχήν· ὁ μὲν Πασχάλης εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν ἀποβλέπει, ὁ δὲ Διδόρετος εἰς μόνην τὴν γῆν· καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων δαιμονίων πνευμάτων ἀγῶνος, ὁ ἄνθρωπος ἦτον ἀμφίῤῥοπος, ἡ νέα μυθιστορικὴ γραμματεία, συναρμόζουσα τὰ δύο τοῦ ἀνθρώπου μέρη, ἐπιποθεῖ τὸ κατ' ἰδέαν, μηδόλως ὅμως ἀμελοῦσα τοῦ σώματος, ὅπερ οὕτως ἀποκτᾷ τὸ δίκαιον τοῦ ζῆν.

Ἃς προσβλέψωμεν λοιπὸν εἰς τὰς ἐκλεκτὰς ἐκείνας ψυχὰς, ὡς εἰς ἀδελφοὺς ἑκουσίως πλανωμένους, ὅπως διαχαράξωσιν ἡμῖν νέαν τινὰ ὁδὸν, καὶ ἃς εὐλογήσωμεν τὰ δάκρυα, ἅτινα ἔχυσαν κατὰ τὴν εὔτολμον ταύτην ὁδοιπορίαν, ἣν ἄνευ ὁδηγῶν ἐπεχείρησαν, διὰ τοῦ ἀπείρου ἐκείνου κενοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἀνιαρῶν διδαγμάτων τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ παραχθέντος. Κατακρίνοντες δὲ αὐτοὺς ἠθέλομεν περιλάβει εἰς τὸ αὐτὸ ψήφισμα τῆς καταδίκης τοὺς πατέρας ἡμῶν, οἵτινες πολὺ πρὸ τῆς μεταῤῥυθμίσεως καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχον διασείσει τὸν ζυγὸν τῶν μοιραίων τῆς Ἀνατολῆς παραδόσεων, ἀντικαταστήσει τὴν ἀποκάλυψιν διὰ τῆς ἐπιστήμης, τὰς θεολογικὰς ἀποπλανήσεις τῶν Ἀνατολιτῶν, διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ λόγου, ὃν ὁ Βολταῖρος μετεχειρίσθη ὡς ῥόπαλον διὰ νὰ καταβάλῃ τὴν παλαιὰν κοινωνίαν καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν μοναρχικὴν Γαλλίαν καὶ τὴν τιμαριωτικὴν Εὐρώπην εἰς νέαν Γαλλίαν καὶ εἰς νέαν Εὐρώπην, μελλούσας ἀείποτε νὰ μεταβάλλωνται μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ πρόοδος φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς.

Ε΄.

Θρασεῖαί τινες καὶ παράτολμοι ἀπόπειραι θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταῤῥυθμίσεως εὐτυχῶς ἀποτυχοῦσαι, παράγουσι παρὰ τὴν μυθιστορικὴν ταύτην γραμματείαν, τὴν ἀνιαρὰν μὲν ἀλλ' ἀληθῆ, εἴδός τι μυθιστορήματος, καθ' ὃ ἡ ἐλευθέρα γυνὴ, ὁ ἐλεύθερος γάμος, ἡ μοιχεία, ἡ ἐπανάστασις τῆς συζύγου κατὰ τοῦ συζύγου, πανηγυρίζονται ὡς πράξεις ἀνδρείας καὶ ἀνεξαρτησίας. Οἱ δὲ Σαινσιμόνειοι, βουλόμενοι ν' ἀνακαινίσωσι τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἐννόουν, ὅτι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσι τοῦ σκοποῦ, εἰμὴ καταργοῦντες τὸν γάμον. Ὅθεν τὰ μυθιστορήματα ταῦτα βρίθουσι σοφισμάτων, «παριστῶσι τὸν γάμον ὡς προαίσθημά τι τῆς κολάσεως, τὴν νόμιμον σύζυγον, πάντοτε ἄπιστον καὶ φιλάρεσκον, τὸν δὲ σύζυγον ἀγροῖκον καὶ φίλαυτον· ἐν ᾧ τὸν ἐλεύθερον, γάμον ὄντως κατοικίαν μακαριότητος, πληροῖ πᾶσα ἀρετὴ, πᾶσα εὐδαιμονία Ἐδέμ. Γλυκύτης, ἁπλότης, σταθερότης, ἀγάπη ἀναλλοίωτος, ἀμοιβαία ὑπομονή· τέκνα χαρίεντα καὶ καλὰ, ἄνευ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονίας, ἅτινα θέλουσι πράξει ὅ,τι οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες αὐτῶν, ὅπως παρασκευάσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν φυλὴν τῶν ἐκλεκτῶν (α).»

(α) Σαὶν-Μὰρκ Γιραρδῖνος.

Τὸ ἐπὶ πολὺ φημισθὲν τοῦτο μυθιστόρημα, ἐμηδένισε τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ ἱστορικοῦ μυθιστορήματος, ὅπερ μεγάλοι τινὲς συγγραφεῖς πρὸ ὀλίγου εἶχον εἰσαγάγει ἐν Γαλλίᾳ· ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν παραγαγοῦσαν αὐτὸ αἵρεσιν, οὐδὲ ν' ἀποβῇ παρὰ τοῖς νεωτέροις, οἷον τὸ ἔπος ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Αἱ τίμιαι γυναῖκες ἠγανάκτουν βλέπουσαι, ὅτι προετιμῶντο αἱ κατ' εἰκόνα τῆς γραμματείας ἐκείνης μεμορφωμέναι, καὶ διεμαρτύροντο διὰ μυθιστορημάτων, ἅπερ ἐνέπνεον αὐταῖς αἱ ἀναμνήσεις τῆς καρδίας κατὰ τῆς φιλολογικῆς σκαιότητος καὶ τῶν ἀγενῶν παθῶν ἅπερ αὕτη ἐλεεινῶς ἀπεικόνιζε!... Τὰ δὲ νοσώδη ταῦτα προϊόντα φαντασίας ἐξημμένης καὶ διεστραμμένης, ἡ ἀέναος αὕτη παράταξις ἀνδρῶν ἐπαναστατούντων κατὰ τῆς κοινωνίας, γυναικῶν ἀκαταλήπτων, συζύγων ἀνάνδρων καὶ ἀγροίκων, ἐκίνησε τέλος τὴν ἀγανάκτησιν τῆς κοινῆς γνώμης πλανηθείσης ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τῆς νέας θρησκείας.

Οἱ δὲ Γάλλοι οἱ ἔχοντες τὴν ἔμφυτον τοῦ καλοῦ ὁρμὴν, οἵτινες διακρίνονται μάλιστα διὰ τὸ ἀψίκορον, μετ' οὐ πολὺ ἐβδελύχθησαν τὴν ὀλεθρίαν ταύτην γραμματείαν· ὅθεν ἄλλοι μυθιστοριογράφοι ἐπεχείρησαν ν' ἀποκαλύψωσι κοινωνικόν τι ἄλγος, νὰ ἐπιδείξωσι τὰς κακίας ὅλης τινὸς γενεᾶς, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἀντιφάρμακόν τι κατὰ τῆς νόσου ἐκείνης. Ἡ δὲ ὄψις τῆς ἠθικῆς ταύτης δυσμορφίας οὔτε τὴν καρδίαν, οὔτε τὴν φαντασίαν ἀπήμβλυνε, καὶ ἐνίοτε ἵσταντο, ὅπως μετὰ φρικτῆς ἀγωνίας θεωρήσωσι τὰς σκοτεινὰς εἰκόνας τῆς πινακοθήκης ἐκείνης τῆς ἀταξίας, τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς φαυλότητος, τῶν τεχνηέντως ἀναπεπταμένων. Εἶτα αἱ συμπάθειαι πεφωτισμένου κοινοῦ, ἀλλὰ κεκοπιακότος ἐκ τῆς πνευματικῆς κραιπάλης, ἐνεθάῤῥυναν τὰς ποιητικὰς καὶ ἁγνὰς γυναῖκας, αἵτινες χαριέντως διεμαρτύροντο κατὰ τῆς ἐνόχου ἐκείνης πλάνης. Ἐπειδὴ δὲ αἱ γυναῖκες ἐβασίλευσαν πάντοτε ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐν τῷ σαλικῷ νόμῳ, ἢ ἴσως ἕνεκα αὐτοῦ, ταχέως ἀνεκάλεσαν τὸν ἄνδρα εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς ἀβρότητος, τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἔρωτος, ἅτινα εἶχον ἀπαμβλύνει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰ μυσαρὰ ἐκεῖνα συγγράμματα, τὰ ἀπειλοῦντα νὰ ἐκθρονίσωσι πάντα τὰ λοιπὰ πνευματικὰ προϊόντα. Ἡ δὲ θεραπεία τόσῳ μᾶλλον ταχεῖα ἐγένετο, ὅσῳ μᾶλλον ἡ νόσος μόνον τὴν ἐπιδερμίδα εἶχε προσβάλει. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἐπιδεικνυόντων βαθυτάτην καταφρόνησιν πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν, οἵτινες ἐκάλουν ἀστὸν ὄντινα ἐτόλμα νὰ μέμφηται τὴν αὐθάδη αὐτῶν ἀσέβειαν, ἦσαν ἐνδομύχως καλαὶ καρδίαι· ἀγαπῶντες τὰς ἀδελφὰς, θεραπεύοντες τὰς μητέρας αὐτῶν καὶ ἐνδομύχως κατακρίνοντες τὰς ἑαυτῶν πλάνας. Ἀπεστράφησαν λοιπὸν τὰς ἀκαταλήπτους γυναῖκας, κατεφρόνησαν τὴν μοιχευομένην σύζυγον, τὴν ἀνεξάρτητον, τὴν ἐλευθέραν γυναῖκα καὶ ἐπανῆλθον πρὸς τὰς τιμίας καὶ ἐρασμίας γυναῖκας, αἵτινες διὰ τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν καὶ ὀξείας εὐστοχίας, διὰ τῆς τέχνης τοῦ καλλύνειν τὰ πάντα, ἢν μᾶλλον ἢ αἱ μυθιστορικαὶ ἡρωΐδες κατέχουσι, ταχέως ἐπανέλαβον τὸ κράτος αὐτῶν. Ὅθεν τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ ἡ αἰδὼς ἐπανῆλθον· ἡ φιλοφροσύνη, ἀναφανεῖσα ἐπίσης, ἀπέκρουσε τὴν ψυχρὰν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἔκτοπον ὑψηλοφροσύνην, αἵτινες ἐπὶ μικρὸν ἐπεκράτησαν· ἡ τέχνη τῆς διαλέξεως, ἐπὶ πολὺ ἀμεληθεῖσα, ἀνεφάνη ἐπίσης καὶ πάντες προσεπάθουν νὰ ἦναι ἀφελεῖς τοὺς τρόπους καὶ τὰς ὀρέξεις. Οὐδεὶς δὲ διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς καινοτροπίας ταύτης, διότι εἰς πάντας ἦτον ὠφέλιμος.

Οὕτως ἔπεσον τὰ πλεῖστα τῶν ἐφημέρων ἐκείνων προϊόντων, ἅτινα πάντας τοὺς κανόνας τῆς τέχνης παρεβίαζον καὶ ἅτινα εἶχον πᾶσαν τὴν μυθιστορικὴν γραμματείαν δυσφημήσει. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ σπουδαιότερα τῶν μυθιστορημάτων, πλὴν τῶν τοῦ Βίκτωρος Οὐγὼ, δὲν ἐκτυποῦνται εἰμὴ εἰς λίαν εὐάριθμα ἀντίτυπα. Τῷ δὲ 1850 τὰ πονήματα τῆς Κ. Σὰνδ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ εἰς χίλια μόνον περίπου ἀντίτυπα ἐξετυποῦντο, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς περὶ τοῦ μυθιστορήματος καὶ τοῦ θεάτρου ἐρεύνης· καὶ σήμερον ὅτε τὰ καλὰ ἐκεῖνα ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιλογικὰ πονήματα τὰ μετὰ χάριτος γεγραμμένα διαγωνίζονται πρὸς τὸ μυθιστόρημα, ἔτι μᾶλλον ὡς πρὸς αὐτὸ ἠλαττώθη πιθανῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτυπουμένων ἀντιτύπων.

Τὸ σαινσιμόνειον, οὕτως εἰπεῖν, μυθιστόρημα, τὸ τοῦ **Paul de Cock** καὶ πλῆθος ἄλλο ῥυπαρῶν καὶ μυσαρῶν πονημάτων, ἅτινα δυστυχῶς μετεφράσθησαν καὶ ἐξεδόθησαν παρ' ἡμῖν, κακῶς ἐπὶ τὴν ἀναγεννωμένην ἡμῶν κοινωνίαν ἐπέδρασαν, ἥτις εἶχε πρὸ πάντων ἀνάγκην πνευματικῆς τροφῆς στερεωτέρας καὶ ἠθικωτέρας. Τὰ δὲ ἡμέτερα ἤθη ἁπλᾶ ὄντα καὶ ἀφελῆ μετεβλήθησαν· ὅθεν ἀνεφάνησαν καὶ παρ' ἡμῖν ἀκατάληπτοι γυναῖκες, ἐπιδεικνύουσαι μεγάλας ἀξιώσεις εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν· ἡ παραβίασις τῆς συζυγικῆς πίστεως, ἡ σχεδὸν παρ' ἡμῖν ἄγνωστος μέχρι τοῦδε, εἰσεχώρησεν ἐν τῷ συνοικεσίῳ· αἱ δὲ μητέρες ἐρυθριῶσι νὰ θηλάζωσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἐμπιστεύονται αὐτὰ εἰς τὴν φροντίδα μισθάρνων γυναικῶν, ὧν τὰ ἤθη οὐδόλως εἶναι ἀνεπίληπτα. Πολλαὶ δέ τινες τῶν παρ' ἡμῖν νεανίδων ἐπιδεξίως πιθηκίζουσι τὰς παρισινὰς νεοτροπίας, ὡς πιθηκίζουσι τὰ πάθη καὶ τὰς ὀρέξεις τῶν μυθιστορικῶν ἡρωΐδων· οἱ δὲ νεανίαι, ὅπως ἀρέσωσιν εἰς αὐτὰς, ἀναγκάζονται νὰ μιμῶνται τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς τρόπους αὐτῶν, ν' ἀναλίσκωνται ὡς αὐταὶ εἰς δαπάνας καλλωπισμοῦ, ἀντὶ ν' ἀσχολῶνται εἰς σπουδαίας μαθήσεις καὶ νὰ παρασκευάζωσι τὸ μέλλον τῆς πατρίδος.

Δὲν ζητῶ νὰ ἐμπνεύσω ἐνταῦθα κενόν τινα τρόμον, διότι ἕκαστος ἡμῶν δύναται δυστυχῶς νὰ παρατηρήσῃ ἔκλυσίν τινα ἠθῶν, τὴν πολλάκις σκανδαλώδη πολυτέλειαν τὴν κατακλύσασαν πάσας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας τὰς τάξεις. Ἐν συντόμῳ δὲ εἰπεῖν, ἡ ἐθνικὴ ἀγωγὴ πρόκειται πᾶσα νὰ πλασθῇ· διότι ἡ μουσικὴ, ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἀγγλικὴ, ἡ ἀνάγνωσις τῶν νεοτροπικῶν ἐφημερίδων δὲν ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ κύριον, ἀλλὰ τὸ ἐπουσιῶδες τῆς τῶν κορασίων ἀνατροφῆς. Αἱ δὲ συνεταὶ καὶ ἔμφρονες μητέρες ὤφειλον νὰ ἐκλέγωσιν ἐπιμελῶς τὰ ἀναγνώσματα αὐτῶν καὶ νὰ καταγίνωνται μᾶλλον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς ἢ εἰς τὸν καλλωπισμὸν αὐτῶν καὶ τὸν τῶν θυγατέρων αὐτῶν. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θέλει ἀναγεννηθῇ καὶ ὁ ἑλληνισμὸς θέλει ζωηρῶς ὡς τὸ πάλαι ἀκτινοβολήσει ἐπὶ τοῦ κόσμου, ὅταν αἱ καθ' ἡμᾶς γυναῖκες δυνηθῶσι νὰ εἴπωσιν, ὥς ποτε ἡ μήτηρ τῶν Γράκχων, δεικνύουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, «ταῦτα εἶναι τὰ ἐμὰ κοσμήματα.»

Ϛ'.

Κατέδειξα ἤδη ἐν παρόδῳ τὴν πρὸ τῆς κατὰ τὸ 1821 ἐπαναστάσεως ἐπιῤῥοὴν τοῦ γαλλικοῦ μυθιστορήματος ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ἤθη. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ μὴ προβῶ περαιτέρω· διότι δὲν εἶναι ἄρα ἀλγεινὸν τὸ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι συχνότατα μεταφράζομεν μυθιστορήματα, ἅτινα ἐμπνέουσι τὸ δυσειδὲς θέαμα τῆς ἠθικῆς ἀθλιότητος, τῆς πνευματικῆς νοσηλείας, τῆς πλάνης μικροῦ τινος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν μεγάλων πόλεων, καὶ νὰ ἀναλογιζώμεθα ὅτι νομίζομεν, ὅτι σπουδάζομεν τὰ ἤθη τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης, διότι διαβλέπομεν διὰ τοῦ βορβόρου τῶν Παρισίων ἢ τοῦ Λονδίνου, τὴν βδελυροτέραν καὶ αἰσχροτέραν ὄψιν τοῦ ἐλεεινοτέρου μέρους τῶν κατοίκων αὐτῶν. Ἐπείσθην δὲ, καὶ λέγω τοῦτο λυπούμενος, ὅτι ὁ **Paul de Cock** ἔχει παρ' ἡμῖν τοὺς πολυαριθμοτέρους ἀναγνώστας, καὶ ὅτι καλά τινα πονήματα μετὰ στοργῆς γεγραμμένα, πλήρη καλῶν καὶ χαριεστάτων ἐννοιῶν, σήπονται ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν βιβλιοπωλῶν. Τὰ δὲ μυθιστορήματα ταῦτα καὶ τὰ πλεῖστα ἐκείνων, περὶ ὧν διέλαβον, ἐξήλειψαν ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν οὐκ ὀλίγα γενναῖα αἰσθήματα, ἔπνιξαν οὐκ ὀλίγας ὁρμὰς πρὸς τὸ κατ' ἰδέαν, καὶ διετάραξαν ἐκείνους μάλιστα ἐξ ἡμῶν, οἵτινες διανύουσιν ἐντίμως τὸν βίον, οὐδέποτε αἰσθανόμενοι μικροψυχοῦσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν κατὰ τὴν αὐστηρὰν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος.

Ζ'.

Τὸ μυθιστόρημα «ἔπος τῶν νεωτέρων ἐθνῶν,» ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐνδόμυχόν τινα ἀνάγκην τῆς ἡμετέρας ψυχῆς· ὅθεν ματαίως ἤθελέ τις ἐπιχειρήσει ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ μυθιστόρημα, γραφόμενον διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς παθῶν καὶ ἀρχῶν σχεδὸν ἀγνώστων εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, ἀποτρέπει ἡμᾶς τοῦ ἡμετέρου κατ' ἰδέαν, δημιουργοῦν ἡμῖν τεχνητόν τινα ἠθικὸν βίον, διεγεῖρον ὀλεθρίας ὀρέξεις καὶ ἀναπτύσσον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν αἰσθήματα βλάπτοντα τὴν ἠθικὴν, τὴν αἰδὼ καὶ τὴν θρησκείαν, τὸ ζῶν τοῦτο σύμβολον τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς ἑνότητος.

Εἶναι λοιπὸν κατεπεῖγον ν' ἀντιστρατευθῶμεν εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἐπιῤῥοὴν τοῦ ξένου μυθιστορήματος, δημιουργοῦντες τὸ ἐθνικὸν μυθιστόρημα. Δοκίμια δέ τινα εἶναι ἄξια μνείας ὡς παρασκευάζοντα τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους συγγραφεῖς τοὺς ἐπιθυμοῦντας μᾶλλον νὰ προικίσωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν διὰ γραμματείας ἀντιστοιχούσης πρὸς τὰς κλίσεις τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, ἢ νὰ μιμηθῶσι τοὺς ἀρχαίους. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ ἡμετέρου Βυζαντίου κράτους, ὁ ἡμέτερος μεσαίων, ὅστις λήγει μόνον τῷ 1821, ὁ ἱερὸς ἡμῶν ἀγὼν καὶ ἡ παροῦσα τῆς Ἀνατολῆς κατάστασις παρέχουσι δραματικὰς ὑποθέσεις λίαν περιέργους καὶ σπουδὰς ψυχολογικὰς πολὺ μᾶλλον ψυχαγωγικὰς ἢ αἱ τῶν ἑσπερίων λαῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολόγων μυθιστορημάτων τῶν ἐμπνευσθέντων ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἡμετέρας ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ἀναφέρομεν τὸν ὑπὸ Ἀλεξ. Σούτσου *ἐξόριστον*, τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ αὐθέντην τῆς Μωρέως, τὴν Λεῖλαν, τὸν συμβολαιογράφον· τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Π. Καλλιγᾶ Θάνον Λέκαν, τὸν ὑπὸ τῆς Εὐανθίας Καῖρη Νικήρατον καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Στ. Ξένου ἡρωΐδα.

Τὸ πλῆρες μελαγχολίας μυθιστόρημα οὐδόλως ἁρμόζει εἰς οὐδεμίαν κοινωνίαν καὶ πρὸ πάντων τὴν ἡμετέραν· διότι ἄλλο δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἢ νὰ σχεδιογραφήσῃ τὰς ἀορίστους ὁρμὰς τῶν λαῶν, τῶν ἀπολαμβανόντων τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ πολιτισμοῦ μᾶλλον προωδευκότος, νὰ χαράττῃ μεγαλωστὶ τὰ ἐκτιτρωσκόμενα αὐτῶν πάθη καὶ τὰς ἀορίστους αὐτῶν κλίσεις, καὶ νὰ περιβάλλῃ τὸ κακὸν ἐν περιωνύμῳ τινὶ ἀκτινοβολίᾳ, δι' ἧς καθίσταται ἐράσμιον, νὰ ἐνθαῤῥύνῃ τὴν αὐτοχειρίαν, καὶ νὰ πληροῖ τὴν καρδίαν ἀνίας καὶ ἐρημώσεως.

Ἂς προφυλάξωμεν λοιπὸν τὰ τέκνα ἡμῶν, ἂς προφυλαχθῶμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τῶν ἐκ τῆς ἑσπερίας προερχομένων δηλητηριωδῶν ἐκείνων ἀναγνωσμάτων· διότι νῦν, ἐν ᾧ ἡ Ἀνατολὴ, ἢ μᾶλλον ἐκεῖνο

τῆς Ἀνατολῆς τὸ μέρος, ἔνθα ἐπεκράτησεν ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμός, παρ' ἡμῶν προσδοκᾷ τὴν ζωήν, ἡμεῖς πρέπει ν' ἀνεχθῶμεν τὸ νὰ ἐμπνεύσωμεν αὐτῇ ψυχὴν ἄνευρον, χαύνην καὶ λειπόθυμον; Ναί· ἡ Ἀνατολὴ παρ' ἡμῶν προσδοκᾷ καὶ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν γραμματείαν αὐτῆς. Τὰ δὲ ἔξωθεν εἰσαγόμενα γράμματα, εἴτε ἐκ Γαλλίας εἴτε ἐκ Γερμανίας προέρχονται, θέλουσι τέλος μαρανθῆ καὶ ἐκλείψει, ἅμα ἡμεῖς δημιουργήσωμεν πρωτότυπόν τινα γραμματείαν, καὶ τὸ ἐθνικὸν μυθιστόρημα θέλει ἀποβῆ τότε ἰσχυρόν τι πρὸς διάδοσιν τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν ὅπλον.

Ἐκ τῆς Δύσεως ἂς μὴ δανειζώμεθα, εἰμὴ τὰς ἐπιστήμας αὐτῆς καὶ σίδηρον· τὰς ἐπιστήμας διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐθνοτήτων, τὸν σίδηρον διὰ νὰ ἐλευθερώσωμέν ποτε τοὺς ἡμετέρους ἀδελφοὺς τοὺς ἔτι ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ ξένου ζυγὸν στενάζοντας. Οὕτω δὲ πράττοντες, καὶ παρέχοντες εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα ἑδραίαν τινὰ ἐθνικὴν ἀγωγὴν θέλομέν ποτε ἀναδειχθῆ ἄξιοι τῶν ἡμετέρων προγόνων, καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς θέλομεν εὑρεῖ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς εὐημερίας τὰ στοιχεῖα.

Η ΚΟΜΗΣΣΑ ΠΟΤΟΣΚΗ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλ. 459.)

Ε'.

Τὴν ἐπιοῦσαν κατέβη ὁ Μαρκίων, κατὰ τὴν συνήθειάν του εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Κ. Γλ..., περιμένων τὸν μεσίτην Δημητράκην νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις ἃς τῷ προσήνεγκεν· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐφάνη ὅλην τὴν πρωΐαν πρὸς ἄκραν αὐτοῦ δυσαρέσκειαν.

— Ἐξάδελφε, ἔλεγεν οὗτος εἰς τὸν Κ. Γλ..., ἔχω τὴν ἀνάγκην τοῦ Δημητράκη νὰ τὸν ἐπιφορτίσω ἐντολήν τινα. Τὸ φθινόπωρον προχωρεῖ, ἂν ἤμην μόνος δὲν μ' ἔμελε νὰ ταξειδεύσω καὶ ἐν μέσῳ χειμῶνι, ἀλλ' ἔχω ἤδη νὰ φέρω μετ' ἐμοῦ πλάσμα ἀδύνατον. Σήμερον θὰ γράψω εἰς τὴν σύζυγόν μου περὶ τῆς κόρης καὶ ὅτι θὰ διαμείνω ἐνταῦθα μέχρι τῆς ἀνοίξεως, ὅτε διὰ τοῦ Δουνάβεως θέλω ὑπάγει μετ' αὐτῆς εἰς Βαρσοβίαν, νὰ εὕρω τοῦ πατρός μου τὸν τάφον καὶ νὰ μετακομίσω τὰ ὀστᾶ του εἰς τὴν Γαλλίαν. Σήμερον θὰ φέρω τὴν Ἑλένην εἰς τὴν Πρεσβείαν διὰ νὰ τὴν υἱοθετήσω, σὺ θὰ μοὶ χρησιμεύσῃς ὡς μάρτυς, ἡ δὲ κυρία Φρόσω ὡς διερμηνίς· συγχρόνως δὲ θέλω συντάξει ἐν δωρητήριον ἔγγραφον, παραχωρῶν δωρεὰν τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου εἰς τὰ δύο σου θυγάτρια.

Μετὰ μικρὸν ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Κ. Γλ..., ἡ Ἑλένη, ἡ δὲ κυρία Γλ... εἰς τὸν τοῦ Μαρκίωνος μετέβησαν εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν. Ὁ κόμης Δὲ Σαιντ-Πριὲστ (ἱππότης Guignard) Πρέσβυς τότε τοῦ Ιϛ' Λουδοβίκου παρὰ τῷ Σουλτὰν-Ἀβδοὺλ-Χαμὴτ, τοὺς ἐδέχθη λίαν εὐγενῶς, τοὺς ἠρώτησε τίς ἡ αἰτία τῆς προσελεύσεώς των εἰς τὴν Πρεσβείαν καὶ μαθὼν τὸν φιλάνθρωπον σκοπὸν τοῦ Μαρκίωνος τὸν συνεχάρη, ἐπαινέσας τὰ εὐγενῆ καὶ χριστιανικά του αἰσθήματα· ὅταν μάλιστα ἔμαθε καὶ τὰ ἐπεισόδια τῆς ἀγορᾶς τῆς νέας παρὰ τῆς κυρίας Γλ..., ἐγερθεὶς ἐνηγκαλίσατο τὸν Μαρκίωνα, ἐκπλαγεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς ὡραίας Κιρκασίας, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ γραφείου του καὶ ἐπέστρεψε μετὰ τῆς κομήσσης συζύγου του.

— Ἔκαμες πολλὰς θυσίας, κύριε Μαρκίων, τῷ εἶπεν ἡ κόμησσα, ἥτις ἔμαθε παρὰ τοῦ Πρέσβεως συζύγου της, ὅλον τὸ ἱστορικὸν τῆς προσκτήσεως τῆς Ἑλένης· ἀλλ' ἀπέκτησες θησαυρὸν ἀνεκτίμητον. Εἶδον πολλὰς καλλονὰς εἰς τὰς αὐλὰς τῶν Λουδοβίκων ιέ καὶ ιϛ', ἡ καλλονὴ ὅμως τῆς Κιρκασίας σου εἶναι ἐξαισία· τί κάλλος ἀπαράμιλλον! Σ' εὐχαριστῶ, Κόμη, εἶπε στραφεῖσα πρὸς τὸν σύζυγόν της, διότι μ' ἔκαμες μέτοχον τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐγενοῦς εὐχαριστήσεως τοῦ κυρίου Μαρκίωνος.

Μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἐγγράφων ἡ κυρία Φρόσω διηρμήνευσεν εἰς τὴν Ἑλένην τὸ ἐμπεριεχόμενον. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ ἔνδειξις τῆς εὐγνωμοσύνης της πρὸς τὸν Μαρκίωνα· ἐστερεῖτο μὲν τὸ μέσον τῆς γλώσσης ἵνα ἐκφράσῃ πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ λόγου τὸ αἴσθημά της, ἐκφραστικώτερον δὲ ὑπῆρξεν ὅταν μετὰ δακρύων ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ εὐεργέτου της καὶ ἐκόλλησεν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ χείλη της εἰς τὴν δεξιάν του. Ὁ Μαρκίων τὴν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον. Κατανυκτικὴ ὑπῆρξεν ἡ σκηνὴ αὕτη· ἅπαντες συνεκινήθησαν μέχρι δακρύων.

— Αἱ εὐγενεῖς πράξεις, φίλτατε Μαρκίων, τῷ εἶπεν ὁ κόμης Σαιντ-Πριὲστ, εἶναι τὸ ἄφατον ἐντρύφημα ψυχῆς εὐσεβοῦς, ἀφωσιωμένης εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος. Πόσον εἶμαι κἀγὼ εὐτυχὴς συμπράξας εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν ταύτην.

— Δὲν μ' ἀφήκατε καιρὸν, εἶπεν ἡ Κυρία Γλ.., νὰ προσφέρω κἀγὼ τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου εἰς τὸν ἐξάδελφόν μου. Ἀγαθὲ Μαρκίων, ἐπρόσθεσεν ἀποταθεῖσα εἰς τὸν Μαρκίωνα, σ' εὐγνωμονῶ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ σύζυγός μου διὰ τὴν πρὸς τὰ θυγάτριά μας γενναίαν σου δωρεάν.

Ὁ Κ. Γλ... ἔκλινε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἐπικυρώσῃ τοὺς λόγους τῆς γυναικός του, ὁ δὲ Μαρκίων μειδιῶν φαιδρῶς ἔσφιγξεν ἀμφοτέρων τὰς χεῖρας.

— Συγχώρησόν μοι, κόμη, εἶπεν ἡ κυρία Σαὶν-Πριὲστ πρὸς τὸν σύζυγόν της, νὰ ζητήσω κἀγὼ μίαν χάριν ἀπὸ τὸν κύριον Μαρκίωνα, καὶ τὸν κύριον Γλ.... μετὰ τῆς εὐγενοῦς συζύγου του. Τὸ πρόγευμα ἐγγίζει καὶ τοὺς παρακαλῶ ἅπαντας νὰ μᾶς τιμήσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Ὦ Δέσποινα, ἀπεκρίθη ὁ κόμης, εἶσαι κυρία εἰς τὸν οἶκόν σου. Πιστεύω ὅτι οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι δὲν θέλουσιν ἀρνηθῆ τὴν πρόσκλησίν μας.

Τὸ πρόγευμα ὑπῆρξεν εὔθυμον. Ἐγένοντο διάφοροι προπόσεις. Ἡ κυρία Σαὶν-Πριὲστ ἐπρότεινε πρόποσιν ὑπὲρ τῆς κυρίας Βαλιέρου. — Ἐγνώρισα, εἶπεν εἰς τὸν Μαρκίωνα, τὴν κυρίαν εἰς τὰς Βερσαλλίας, ὅταν ὑπῆρχεν ἔτι Δεσποινὶς Δε Νασσὼ, ἀδελφὴ τοῦ ἤδη περιηγουμένου Πρίγκηπος μετὰ τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης τὴν Μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν· τὸ κάλλος της ἦτον ἀμίμητον· ἐπεῖχε, κύριε Μαρκίων, τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ὡραίων τῆς Αὐλῆς.

— Ὦ! βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Μαρκίων, καὶ ἤδη εἶναι, κυρία μου ὡραιοτέρα, διότι τὸ κάλλος της κατέστη μεγαλοπρεπὲς καὶ σεβαρόν.

Ἡ κυρία Σαὶν-Πριὲστ ὕψωσε τὸ ποτήριόν της, ἣν ἐμιμήθησαν πάντες· προπίνω, εἶπεν, εἰς ὑγείαν τῆς κυρίας Βαλιέρου. Ὁ Μαρκίων τῇ ἀπένειμε τὰς εὐχαριστήσεις του, προσκλίνας λίαν εὐγενῶς ὡς πεπειραμένος ἱππότης.

ϛ'.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ προγεύματος, ἐπανακάμψαντες εἰς τὴν οἰκίαν των ὁ κύριος Γλ.... μετὰ τῆς κυρίας του, τοῦ Μαρκίωνος, τῆς Ἑλένης καὶ τῆς κυρίας Φρόσω, εὗρον καθήμενον παρὰ τῇ θύρᾳ τοῦ Γραφείου τὸν Μεσίτην Δημητράκην.

— Τί ἔγεινες; τῷ εἶπεν ὁ κύριος Γλ..., ποῦ ἤσουν ἀπὸ χθὲς τὸ πρωΐ;

— Μὴ μ' ἐρωτᾶτε, κύριε Γλ...., εὗρον τὸν διάβολόν μου· ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μου εἷς τῶν κλητήρων τοῦ Μεχκεμὲ τοῦ Ταχθακαλὲ (1) καὶ ἄρον, ἄρον, μ' ἐκουβάλησεν ἐνώπιον τοῦ Κατῆ.

— Ὦ! Ὦ! εἶπεν ὁ κύριος Γλ.... ἔκπληκτος. Ἔχομεν ἐμπερδεύματα πιστεύω.

— Ἀκούσατε, παρακαλῶ, ὑπέλαβεν ὁ μεσίτης, ἐταράχθητε πρὶν ἀκούσητε ὅλην τὴν διήγησιν. Ὁ ἐλθὼν ἐνταῦθα προχθὲς Ὀθωμανὸς, ὁ ζητήσας νὰ τῷ δανείσητε χρήματα ν' ἀγοράσῃ τὴν δούλην, ἣν ὁ κύριος Μαρκίων κατέχει ἤδη, ὑπῆγε μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸ Ἀβρὰτ-παζάρι νὰ πάρῃ τὸν Τραπουζανλῆ, τὸν πωλήσαντα αὐτὴν εἰς ἡμᾶς, νὰ τὸν φέρῃ ἐδῶ νὰ τῷ μετρήσητε τὸ τίμημα. Ὅταν ὁ Τραπουζανλὴς τῷ εἶπεν ὅτι τὴν ἐπώλησε καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν ἀγοράσαντα αὐτὴν, ἐδαιμονίσθη καὶ πλήρης ὀργῆς ἔφερεν ἄνω κάτω τὴν ἀγορὰν κραυγάζων καὶ ἀπειλῶν.

— Δυστυχία! εἶπεν ὁ κύριος Γλ.... διακόψας τὴν διήγησιν.

— Ἀκούσατε, παρακαλῶ, ὑπέλαβεν ὁ μεσίτης. Ποῦ ηὕρατε εὐθὺς τὴν δυστυχίαν;

— Καταλαμβάνω, Δημητράκη, ὅτι ἡ ὁμιλία σου θὰ λήξῃ εἰς ἀπαίσιον τέλος. Εἴμεθα εἰς ἕνα τόπον ἔνθα κλείουσιν εἰς τὰς φυλακὰς τοὺς Πρέσβεις. Ὁ κύριος Βουλγακὸφ, Πρέσβυς τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης, φιλοξενεῖτε ἤδη εἰς τὸ ἐπταπύργιον· τὸ ἠξεύρεις, Δημητράκη, ἢ ὄχι;

— Παναγία μου! Δὲν μ' ἀφίνετε νὰ τελειώσω· τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἡμεῖς μὲ τοὺς Πρέσβεις καὶ μὲ τὰς φυλακάς.

— Λέγε, λέγε, ἐμπερδεψιάρη, λέγε.

— Ὁ φίλος σας ἀγᾶς, ἐνήγαγε τὸν Τραπουζανλῆ Ἰσοὺφ ἐνώπιον τοῦ Κατῆ ζητῶν παρ' αὐτοῦ τὴν δούλην, ἣν συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ ν' ἀγοράσῃ καὶ μ' ἔφερε νὰ μαρτυρήσω, ὅτι τῷ προσεφέρατε δάνειον ὅλον τὸ τίμημα τῆς ἀγορᾶς, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ καταβάλῃ χθὲς καὶ νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ δούλη. Ὁ Κατὴς τὸν ἠρώτησεν ἂν ἔδωκεν ἀῤῥαβῶνα καὶ ὁ φίλος μας ἀπεκρίθη ὄχι. Ἄκουσον, τῷ εἶπεν ὁ Κατὴς, ἂν ἔδιδες ἀῤῥαβῶνα ὁ Τραπουζανλῆς ἤθελε καταδικασθῆ νὰ σοὶ τὸν ἀποδώσῃ διπλοῦν. Ἡ πώλησις προσέθεσε, καθίσταται ἔγκυρος διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ τιμήματος. Καὶ ἔγραψε τὴν ἀπόφασιν ἀποῤῥίψας τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀγᾶ μας.

— Εὖγε! ἀπεκρίθη ὁ Μαρκίων, οὔτε τὰ Δικαστήρια τοῦ Σηκουάνα ἤθελον κάμει δικαιοτέραν ἀπόφασιν. Ὁ Κατὴς ἀπεφάσισεν ὡς νὰ εἶχεν ἐνώπιόν του τοὺς Γαλλικοὺς Κώδικας.

— Μὴ παραξενεύεσθε, Κύριε Μαρκίων, εἶπεν ὁ μεσίτης. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἔχουσι τὸ Κανοὺν (τὸν κώδικα), τὸ ὁποῖον συνετάχθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμάνη, ὑπὸ τοῦ τότε μεγάλου Διερμηνέως Νικούση, ἐρανισθέντος τὰ περὶ κληρονομιῶν, δουλειῶν, κτήσεων καὶ ἀγοροπωλησιῶν ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κώδικος. Ἐκ τούτου ὠνομάσθη ὁ μέγας οὗτος Μονάρχης Κανονοῦ, ἤτοι Νομοθέτης καὶ ὑπὸ τῶν μωρῶν ἄπιστος, διότι παρεισήγαγεν εἰς τὸ Κράτος του νόμους ἀπίστων. Καὶ ἐὰν οἱ δικασταὶ οὗτοι δὲν ἐχρῶντο τὸν ἱερὸν νόμον, τὸ Κορ-ὰν, ὡς κώδικα δικονομικὸν καταστρέφοντα αὐτὴν τὴν οὐσίαν διὰ τῆς διαστροφῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, ἤθελεν ὑπάρξει προσέγγισίς της ἰσονομίας· ἀλλὰ πολλάκις παραπαίοντες πρὸς ἀλλήλους οἱ νόμοι οὗτοι συγχέουσι τὴν διαδικασίαν καὶ ἐπισκοτίζουσι τὸ δίκαιον.

— Ἂς ἀφίσωμεν, Δημητράκη, ὑπέλαβεν ὁ Μαρκίων τοὺς Ὀθωμανικοὺς νόμους καὶ ἂς ἔλθωμεν τὰ

(1) Δικαστήριον τῆς συνοικίας Ταχθακαλὲ ὀνομαζομένης.

τὰ ἡμέτερα. Γνωρίζεις ἐδῶ κἀνένα διδάσκαλον τῆς Γαλλικῆς γλώσσης;

— Μάλιστα, Κύριέ μου, ἀπεκρίθη ὁ μεσίτης, καὶ ὁ κύριος Γλ.... τὸν γνωρίζει καλλίτερα· εἶναι ὁ κύριος Φερνάρδος.

— Ἀξιόλογος, εἶπεν ὁ κύριος Γλ.... ἐγὼ μάλιστα ἔχω σκοπὸν νὰ τὸν ζητήσω ἵνα διδάσκῃ τὰ θυγάτριά μου.

— Ἰδού, Κύριε Γλ.... ὑπέλαβεν ὁ Μαρκίων τετελεσμένον τὸ πρᾶγμα· τότε τὸν συμφωνεῖτε νὰ διδάσκῃ καὶ τὴν Ἑλένην. Ἔχω ἀνάγκην καὶ ἑνὸς μουσικοῦ καλοῦ νὰ τὴν διδάξῃ τὸ κλειδοκύμβαλον.

— Πάντα ταῦτα θέλουσιν ἐκτελεσθῆ παρ' ἐμοῦ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀπεκρίθη ὁ κύριος Γλ....

— Δημητράκη, θέλω ἓν καλὸν κλειδοκύμβαλον, εἶπεν ὁ Μαρκίων εἰς τὸν μεσίτην.

— Φίλτατε Μαρκίων, ὑπέλαβεν ὁ κ. Γλ...., τὸ κλειδοκύμβαλον τῆς ἐξαδέλφης σου εἶναι τὸ ἄριστον πάντων τῶν ἐν Σταυροδρομίῳ, ἰδοὺ ἔχομεν κύμβαλον.

Ζ'.

Ἀφοῦ ὁ Μαρκίων διέθεσεν ἅπαντα τὰ πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς πεφιλημένης του Ἑλένης, διεπερεώθη εἰς Χρυσούπολιν καὶ ἐλθὼν εἰς Χαλκιδῶνα, ἵνα ἴδῃ τὴν ἱερὰν ταύτην πόλιν, μικρὸν καὶ ἄθλιον σήμερον πολίχνιον, ἔνθα ἐκανονίσθη τὸ ἅγιον Σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ, διέβη εἰς τὴν Νίκαιαν, καὶ περιελθὼν ἅπασαν τὴν παραλίαν τῆς Βιθυνίας Φρυγίας τε καὶ Μηδίας, ἐλθὼν εἰς τὴν τρωϊκὴν χώραν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸν τόπον καὶ τὴν περίφημον ἐκείνην Τροίαν, ἣν κατέστρεψε τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τῶν Ἀχαιῶν, πρὸς ἐκδίκησιν μιᾶς καταγελάστου ὕβρεως, καὶ νὰ ἴδῃ τὰ θαυμαστὰ αὐτῆς ἐρείπια, τοὺς τύμβους τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ περιλημένου του Πατρόκλου, τὸν Σκάμανδρον τοῦ Ὁμήρου καὶ τὴν πολύκροτον τῆς Φρυγίας Ἴδην, ἀφ' ἧς κατήρχετο, νυκτὶ ἐοικώς, ὁ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς Δοξίας Ἀπόλλων, ἐνσπείρων τὸν λοιμὸν καὶ τοὺς Τρῶας· ἀλλ' ἀντὶ τούτων πάντων εὗρε μικρὸν καὶ εὐτελὲς ποιμένων χωρίδιον, οὐδένα τύμβον, ὀλίγους λίθους πεντήκοντα βήματα μακρὰν τῆς παραλίας καὶ ἐπ' αὐτῶν λίθον ἐπιστήμης ὄρθιον, παραστάτην ἴσως θύρας τινός. Εὗρε τὸν διαβόητον Σκάμανδρον, ποτάμιον μικρόν, μόνον δὲ πρὸς τὸ πρὸς βορᾶν στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου εὗρε σειρὰν ἀρχαίου τείχους ἐκτεινόμενον πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ λῆγον εἰς τὴν Λάμψακον. Ὁ Μαρκίων εἴκασεν ἐκ τούτου ὅτι ὁ χῶρος τῆς Τροίας ὑπῆρχεν ὠχυρωμένος· ἀλλ' ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς χώρας ἀντίκειται εἰς τὴν εἰκασίαν του. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ τείχους ἔκειτο τὸ Πάριον (τὰ νῦν Καμάρες), πόλις ἐπίσημος καὶ ἐμπορικωτάτη τὸ πάλαι, ἀποικία τῶν Μιλησίων, ἔχουσα λιμένα ἀσφαλῆ καὶ εὐρύχωρον καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι τὸ τεμάχιον τοῦ τείχους εἶναι μέρος τοῦ περιβόλου αὐτῆς.

Ὁ Μαρκίων ὑπῆρχεν ἀνὴρ πεπαιδευμένος, φίλος θερμὸς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ θιασώτης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἣν ἐσπούδασε μετὰ τῆς Λατινικῆς· ἐλυπήθη δὲ εἰς ἄκρον μὴ δυνηθεὶς νὰ τύχῃ μήτε λιθάριον φέρον ὁπωσοῦν τὸν τύπον τοῦ ἀρχαίου. Ἀποδημῶν ἐστράφη πρὸς τὴν Ἴδην, ἀπεκαλύφθη καὶ ὑπετονθόρυσε λέξεις τινάς, αἵτινες βεβαίως ἦσαν ὁ ἀποχαιρετισμὸς αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ Ἀνδρομύττειον ὁδὸν προθέμενος νὰ ἐπισκεχθῇ τὴν πόλιν τῶν Κυδωνιῶν.

Ἐθαύμασεν ὁ Μαρκίων ἰδὼν πόλιν ὡραίαν ἐν τερπνῷ θαλασσίῳ κόλπῳ, γῆν πλουσίαν ὑπὸ ἐλαιῶν κατάφυτον, κατοικουμένην ὑπὸ μόνων χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἐχόντων κοινότητα αὐτοδιοίκητον, ἐλυπήθη δὲ διότι ἐν τῷ εὐπόρῳ τούτῳ τόπῳ δὲν εὗρεν ἐκπαιδευτήριον. Ἂν ἔζῃ μέχρι τοῦ 1800, ἤθελε βεβαίως μάθει, ὅτι οἱ φιλόκαλοι Κυδωνιεῖς ἔκτισαν σχολὴν θαυμασίαν, εἰς ἣν ἀνὴρ σοφὸς ὁ Βενιαμὶν ἐδίδασκε καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεόφιλος Καΐρης καὶ ἄλλοι, καὶ κατὰ μικρὸν κατέστη ὁ ἐν τῇ Ἀνατολῇ φάρος τοῦ φωτισμοῦ τῶν ἐν τῇ Τουρκίᾳ Ἑλλήνων. Ἐλθὼν εἰς Σμύρνην εὗρεν ἱδρυμένην ἐκεῖ σχολὴν, σχολαρχουμένην ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου Ἰθακησίου, ἀνδρὸς κατόχου οὐ τῆς τυχούσης παιδείας, γινώσκοντος καὶ τὴν Λατινικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν, μεθ' οὗ συνέδεσε σχέσεις φιλικωτάτας, φοιτῶν συνεχῶς εἰς τὴν σχολὴν ἵνα ἀκροᾶται τῶν παραδόσεων. Ἡμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι εἴμεθα τυφλοὶ, ἔλεγεν εἰς τὸν Ἱερόθεον. Πιστεύεις, ὅτι ἀγνοοῦμεν ἐὰν ὑπάρχῃ Ἑλληνικὴ φυλή; ἤδη θεωρῶ ἰδίοις ὄμμασι καὶ ἀκούω ἰδίοις ὠσὶν ὅτι Ἕλληνες ὑπάρχουσι καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων των ὁμιλοῦσι μικρὸν παρηλλαγμένην. — Ὄχι παρηλλαγμένην, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Ἱερόθεος, ἀλλ' ἀναλελυμένην, χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὰς ῥίζας της καὶ νὰ παραλλάξῃ τοὺς τύπους της.

Ὁ Μαρκίων διῆλθεν ὅλον τὸν χειμῶνα ἐν Σμύρνῃ καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαρτίου, ὅτε ἡ Ἰωνία κοσμεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθέων τῆς ἀνοίξεως, αἱ δὲ συμπατριώτισσαι τῆς Ἀσπασίας, τῆς διδασκάλου καὶ φίλης τοῦ Περικλέους, περιφέρονται εἰς τὰ τερπνὰ τῆς Σμύρνης χωρία, ἐπιδεικνύουσαι ὀφθαλμοὺς πλήρεις θελγήτρων καὶ πρόσωπα χαρίτων ἀνάμεστα, ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖον ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Ἑλένη πλήρης πνεύματος, ἔχουσα εὐτυχὲς ἀντιληπτικὸν καὶ γόνιμον μνήμην, ἔμαθεν ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἓξ μηνῶν τὴν Γαλλικὴν τοσοῦτον καλῶς, ὥστε ὁ Μαρκίων ἐγένετο ἀκράτητος ὑπὸ χαρᾶς, ὅταν ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ

τὸν προσηγόρευσε μετὰ γαλλικῆς κομψότητος καὶ ἠσθάνθη τὴν χεῖρα του, ἤκουσα ἐξερχομένους γαλλιστὶ ἐκ τοῦ στόματός του τοὺς ἑξῆς λόγους «Καλῶς ἤλθατε, παπάκη μου, εὐεργέτα μου, πόσον σᾶς ἐπεθύμησα, εἰς τὴν προσευχήν μου πάντοτε ηὐχόμην ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς καλῆς μου μαμάκας, μολονότι δὲν τὴν γνωρίζω εἰσέτι.» Ὁ Μαρκίων τὴν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κόλπου του περιδέραιον πολύτιμον ἐξ ἀδαμάντων τὸ ἔθεσεν εἰς τὸν ἀλαβάστρινον τράχηλόν της, εἶτα λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἡ Ἑλένη εἶχε φωνὴν ἀηδόνος, φωνὴν εὔστροφον καὶ ἐπαγωγὸν, ἥτις ἐξήρχετο λίαν εὐχερῶς ἐκ τοῦ λάρυγγός της. Ἔψαλε δὲ τὸ ἑπόμενον ᾆσμα, συνοδεύουσα αὐτὸ μετὰ τῶν φθόγγων τοῦ κυμβάλου, ὅπερ καθ' ὑπαγόρευσίν της ἐσύνθεσε καὶ ἐτόνισεν ὁ διδάσκαλός της Φερνάνδος.

Ὁ ἐπίγειος ἄγγελος μιᾶς ὀρφανῆς,
Ἀπολεσάσης πατρίδα τε καὶ γονεῖς,
Σὺ εἶσ' ὁ σώσας αὐτὴν ἐκ δεινῶν,
Γενναῖε γόνε γονέων κλεινῶν.
Ὁ Θεὸς ὁ πλάσας ψυχὰς εὐγενεῖς.
Προετοιμάζει στεφάνους ἀνταμοιβῆς.
Εἰς σὲ τὸν κλεινὸν εὐεργέτην ἐν οὐρανοῖς.
Ἐν σοὶ, Μαρκίων! εὗρον γονεῖς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀγαθοῦ Μαρκίωνος ἐπληρώθησαν δακρύων· οἱ παλμοὶ τοῦ κυμβάλου, ἡ παθητικὴ καὶ γλυκεῖα φωνὴ τῆς Ἑλένης, καὶ ἡ ἔννοια τοῦ ᾄσματος κατένυξαν τὴν καρδίαν του τοσοῦτον, ὥστε ἄφθονα δάκρυα ἔρρευσαν ἐξ αὐτῶν.

— Πεφιλημένη μου θυγάτηρ, τῇ εἶπεν ἐγείρασα αὐτὴν, αὐτὰ εἶναι τὰ τελευταῖα μου δάκρυα, σὺ θὰ μοὶ τὰ ζηράνῃς. Καὶ τὴν ἔθλιψεν εἰς τὸ στῆθος του.

Ὦ πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ εὐεργετουμένου πρὸς τὸν εὐεργετοῦντα!

— Σᾶς εὐγνωμονῶ τὰ μέγιστα, ὑπέλαβεν ὁ Μαρκίων ἀπευθυνθεὶς πρὸς τὴν κυρίαν Γλ... καὶ τὸν σύζυγόν της. Βλέπω ὅτι ἐπεμελήθητε δεόντως τὴν ἀνατροφὴν τῆς Ἑλένης μου. Μικρά μου ἀγγελάκια, εἶπεν εἰς τὰ παρόντα εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην δύο θυγάτρια τοῦ εὐτυχοῦς τούτου ἀνδρογύνου, δὲν σᾶς ἐλησμόνησα. Καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κόλπου του δύο θήκας, εἰς σὲ, Ἑλένη τῇ εἶπεν, ἀπόκειται ἤδη νὰ ἀμείψῃς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν εὐγενῶν γονέων τῶν μικρῶν σου τούτων ἀνεψιῶν. Δὸς σὺ εἰς αὐτὰ τὰ δῶρα ταῦτα. Καὶ ἐνεχείρησεν εἰς αὐτὴν τὰς δύο θήκας, αἵτινες ἐμπεριεῖχον διάφορα πολύτιμα κοσμήματα δι' ἀδαμάντων ὡραϊσμένα, ἡ δὲ Ἑλένη παραδοῦσα αὐτὰ τοῖς κορασίοις ἐνετύπωσεν συγχρόνως φίλημα εἰς τὰ τρυφερὰ μέτωπά των. *(Ἕπεται συνέχεια.)*

ΑΠΟΓΡΑΦΗ
ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΜΟΝΗι ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

(Τέλος. Ἴδε φυλ. 459.)

51

Ἰωαννικίου Β' γράμμα πρὸς τὸν Ῥόδου μητροπολίτην περὶ τῶν ἄσπρων, ἅτινα Ἰγνάτιος ὁ Κοντολέων ἐδάνεισε τῷ Καλυμνίῳ παπᾷ Ἀντωνίῳ υἱῷ Μιχαήλου Γεωργίου Κουκουβίου, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔλαβε τεσσαράκοντα ἐλαιόδενδρα, ἅτινα ἀφιέρωσε τῇ ἁγίᾳ Διασωζούσῃ [1646]. (ἔστι δὲ οὗτος ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐν Πάτμῳ). Ἄρχεται: «*Ἱερώτατε μητροπολῖτα Ῥόδου ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε τῶν Κυκλάδων νήσων.*»

52

Διονυσίου Δ' τοῦ Μουσελίμου σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1673. Ἄρχεται: «*Οἱ ἐξ αἰῶνος τὸν αἰῶνα κατὰ διαδοχὴν ἀμείβοντες ἄνθρωποι τὴν τῶν πραγμάτων ταχύποδα φορὰν καὶ ἀγχίστροφον κατοπτεύοντες.*»

53

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα πρὸς τὸν Κῴου περὶ τοῦ διαφυλάττεσθαι τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐν τῇ Κῷ κτημάτων τῆς μονῆς, καὶ τοῦ μηδόλως αὐτὸν ζητεῖν τι παρὰ τῶν ἀποστελλομένων εἰς τὸ ἐκεῖ μετόχιον· τῷ 1673. Ἄρχεται: «*Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Κῴου ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι.*»

54

Παρθενίου Δ' τοῦ Μογγιλάλου γράμμα συνοδικὸν περὶ τοῦ μὴ ἐπηρεάζειν τοὺς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖς, τοὺς ἐκ τῆς μονῆς ἀποστελλομένους ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς εἴτε εἰς μετόχια, εἴτε εἰς ταξείδια· ἄνευ χρονολογίας. Ἄρχεται: «*Ἐπειδὴ ὅ,τε ὁσιώτατος καθηγούμενος τῆς πατριαρχικῆς καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ.*

55

Πρᾶξις συνοδικὴ ἐν μεμβράνῃ ἐπὶ Ἰακώβου πατριάρχου περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σάμου Ἰγνατίου· τῷ 1685. Ἄρχεται: «*Οὐδὲν τῆς εἰς τὸ θεῖον λειτουργίας ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ τοῖς εὐσεβέσιν ἀναγκαιότερον.*»

56

Καλλινίκου Β΄ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1688. Ἄρχεται: «*Τὸ ἀνακαινίζειν τὰ πράγματα πολλάκις προνοίας ἔργον λυσιτελέστατον ἀναντιρρήτως ἐστί.*»

57

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν περὶ τοῦ διαμένειν τὸ μοναστήριον ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον, ὁπότε τις τῶν τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ἀφεμένων ἀρχιερέων συναριθμηθῇ τῇ ἀδελφότητι καὶ ἀποβιώσῃ ἐν τῇ μονῇ. Συμβέβηκε γάρ, ἀποβιώσαντος τοῦ Διδυμοτείχου Γρηγορίου ἐν τῇ μονῇ (1693, ὥς ἐστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένου ἀριστερόθεν τῆς εἰσόδου εἰς τὴν αὐλὴν τῆς μονῆς) προσκληθῆναι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τὸν καθηγούμενον τοῦ δοῦναι λόγον περὶ τῆς περιουσίας τοῦ Διδυμοτείχου. Ὁ δὲ ἀπολογησάμενος καὶ ἀθῶος εὑρεθεὶς ᾐτήσατο τὸ παρόν· τῷ 1695. Ἄρχεται: «*Ἐπειδὴ παραγεγονότες ἡμετέρᾳ προτροπῇ δύο πατέρες ἀπὸ τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου κτλ.*»

58

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν περὶ τοῦ μὴ ἀποτολμᾷν τινα τῶν ἀδελφῶν καταλιμπάνειν τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ἐξέρχεσθαι τῆς μονῆς, καὶ διατρίβειν ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· τῷ 1702· Ἄρχεται: «*Θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποι ὅ τε Σαντορίνης καὶ Σίφνου καὶ Μύλου* (sic) *καὶ Κῶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοί.*»

59

Κοσμᾶ Γ΄ σιγίλλιον διὰ τὴν ἀφιέρωσιν τῶν ἐν Κῷ κτημάτων καὶ ἱερῶν ἀμφίων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κῶ Κυρίλλου, ἐσχισμένον καὶ ἐφθαρμένον, διὸ καὶ ἡ χρονολογία οὐκ ἀναγινώσκεται. Ἄρχεται: «*Τὰ φιλευσεβῶς καὶ φιλοθέως τοῖς ἀνθρώποις διενεργούμενα ἀποδοχῆς πάσης ὄντα ἐπάξια συνιστᾷν καὶ κρατύνειν ἀπαραιτήτως ὀφείλομεν.*»

60

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν ἐπιβεβαιοῦν ὅτι ἡ ἐξαρχία τῆς Πάτμου, ὡς τῆς νήσου ταύτης ἐλευθερίᾳ τετιμημένης, οὐδενὶ ἑτέρῳ δίδοσθαι δεῖ, εἰ μὴ τῷ ἐν τῇ μονῇ ἡγουμενεύοντι· τῷ 1715. Ἄρχεται: «*Τάξις συνέχει τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια, καὶ δι' αὐτῆς κυβερνᾶται τὸ πᾶν σὺν λόγῳ καὶ διεξάγεται.*»

61

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικόν. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρει ὅτι πρὸς τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἀποκατάστασιν τῆς μονῆς ἀφορῶν, συνέστησε διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπιτρόπους καὶ ἐπιτηρητὰς τῆς μονῆς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κῴου Κύριλλον, καὶ τὸν προηγούμενον Ἰάκωβον. Ἀλλ' ἀνενεχθέντος διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς, ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν καὶ ἐπίδοσιν, μᾶλλον δὲ βλάβην καὶ σύγχυσιν ἐμποιοῦσι τοῖς ἐνασκουμένοις οἱ ἐπίτροποι, ἀποφαίνεται συνοδικῶς προκαθήμενος τὴν κατάργησιν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ δίδωσιν ἄδειαν τῷ καθηγουμένῳ, μετὰ τῶν λοιπῶν πατέρων τοῦ μοναστηρίου θεωρεῖν καὶ κυβερνᾶν τὰς μοναστηριακὰς χρείας καὶ ὑποθέσεις, μηδενὸς ἄλλου ἐξωτερικοῦ ἱερωμένου, ἢ λαϊκοῦ τολμῶντος ἐπιμίγνυσθαι τοῖς πράγμασι τῆς μονῆς. Οὐ μὴν δὲ καὶ τοὺς προσφοιτῶντας ἀρχιερεῖς ἀπαγορεύει σύναξιν ποιεῖν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου, καὶ θεωρεῖν ὅλως ὑπόθεσίν τινα ἀνήκουσαν τῷ καθηγουμένῳ καὶ τῇ κοινότητι· πρὸς δὲ τούτοις οὔτε χειροτονίας ποιεῖν, ἢ ἀργεῖν καὶ ἀφορίζειν τινὰ αὐτοδεσπότως, χωρὶς εἰδήσεως τοῦ καθηγουμένου, καὶ τῆς κοινότητος. Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν τῇ μονῇ ἱερομονάχων δύναταί τις ζητεῖν καὶ λαμβάνειν ὀφφίκιον διὰ μέσου τῶν λαϊκῶν, ἢ ἑτέρου τινός· διότι ταῦτα δίδονται τοῖς κοινῶς ἀναφανεῖσιν ἀξίοις. Οἱ δ' ἂν τολμήσωσιν ἀθετῆσαι καὶ παραβῆναι τὰ τοιαῦτα, τοὺς τοιούτους ἀργίᾳ καὶ δεσμῷ ἀλύτῳ καθυποβάλλει. Ἐγράφη ἐν ἔτει 1715, καὶ ἄρχεται: *Ὁσιώτατε καθηγούμενε τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἐπίτροπε τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐξαρχίας τῆς νήσου Πάτμου.*»

62

Ἱερεμίου Γ΄ τοῦ Πατμίου γράμμα συνοδικὸν ἐν μεμβράνῃ σιγιλλιῶδες, διαλαμβάνον ὅτι ἡ ἐν Λέρῳ ἱερὰ ἐκκλησία τῆς Ὑπαπαντῆς ὑπάρχει κτῆμα τῆς μονῆς, καὶ ὅτι ὁ οἰκονόμος αὐτῆς ἔχει τὴν ἄδειαν, ἵνα μετὰ τῶν ἐντοπίων ἱερέων συνεφημερεύῃ· τῷ 1719. Ἄρχεται: «*Μὴ ἐκκλίνειν εἰς τὰ δεξιὰ, ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἢ διὰ Μωϋσέως διορίζεται διαθήκη.*»

63

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν, δι' οὗ δίδοται ἡ ἄδεια τοῦ ἀκωλύτως περιέρχεσθαι κουτίον ἐλεημοσύνης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως καὶ Γαλατᾶ, καὶ ὅλου τοῦ Καταστένου, πρὸς περίθαλψιν καὶ βοήθειαν τῆς μονῆς· τῷ 1721. Ἄρχεται: «*Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τρόποι τυγχάνουσι, δι' ὧν ἔχοι ἄν τις ἐγγίζειν Θεῷ, καὶ ἑξομοιοῦσθαι αὐτῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν, Θεὸς κατὰ χάριν γινόμενος, κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον, Ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστὲ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες.*»

64

Τοῦ αὐτοῦ ὅμοιον ἐν πρωτοτύπῳ. «*Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τρόποι κτλ.*»

65

Πρᾶξις ἐκκλησιαστικὴ ἐν μεμβράνῃ γεγονυῖα ἐπὶ τῆς τοῦ αὐτοῦ πατριαρχίας, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Θηβῶν· τῷ 1722. Ἄρχεται: «*Τὸ τῶν ἀναγκαίων αἴτιον προφανῶς ἀναγκαῖον δεῖ εἶναι.*»

66

Τοῦ αὐτοῦ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1722. Ἄρχεται: «*Ἔθος ἐπεκράτησεν ἄνωθεν καλῶς ἐς τὰ μάλιστα καὶ προσηκόντως διενεργούμενον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῃ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.*»

67

Παϊσίου Β΄ γράμμα συνοδικὸν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κῶ περὶ τοῦ αὐτόθι μετοχίου, ὅτι οὐ δεῖ ζητεῖν κανονικὸν παρὰ τῆς μονῆς· τῷ 1726. Ἄρχεται: «*Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Κῶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ κτλ.*»

68

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα περὶ τῆς ἐξαρχίας τῆς Πάτμου· τῷ 1727. Ἄρχεται: «*Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐξαρχίας τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ.*»

69

Τοῦ αὐτοῦ ὅμοιον· τῷ 1736.

70

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν διαλαμβάνον ὅτι χριστιανοί τινες ἐκ τοῦ συστήματος τῶν Γουναράδων κατέβαλον τρεῖς χιλιάδας καὶ πεντακόσια γρόσια κεφάλαιον τοῦ διανέμεσθαι ἐτησίως τὸν τόκον αὐτῶν εἰς ἐπιμελεῖς καὶ ἀπόρους μαθητὰς τῆς ἐν Πάτμῳ ἑλληνικῆς σχολῆς· τῷ 1745. Ἄρχεται: «*Πάντα τὰ παρ' ἀνθρώποις θαυμαζόμενα πόνῳ κτῶνται καὶ μόχθῳ κατορθοῦνται.*»

71

Κυρίλλου Ε΄ γράμμα πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποκειμένους ἀρχιερεῖς καὶ χριστιανοὺς περὶ βοηθείας καὶ ἐλεημοσύνης πρὸς τὴν μονήν· τῷ 1748. Ἄρχεται: «*Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι.*»

72

Ἴσον σιγιλλίου Ἰωαννικίου Γ΄ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1762. Ἄρχεται: «*Τὰ ἐπ' ἀγαθῷ καὶ θεαρέστῳ σκοπῷ συντελεσθεῖναι φθάσαντα τὴν ἀρχὴν, εἶτα καὶ τῇ μακρᾷ παρατάσει τοῦ χρόνου διὰ τῆς κατὰ διαδοχὴν ἀνανεώσεως ἐπιβεβαιωθέντα καλῶς.*»

73

Ἕτερον ἴσον ὅμοιον. Ἐν αὐτῷ εὕρηνται ἐπιπλέον, α) Ἀντίγραφον τοῦ περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ κοινοβίου ὑπομνήματος Νικηφόρου ἐκείνου τοῦ Χαρτοφύλακος, περιεχομένου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. ΣΞΖ΄ χειρογράφῳ τεύχει τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης· β΄) Περὶ τοῦ Ἰωάννου Κουνέλη· καὶ γ΄) Περὶ τοῦ γενομένου ἀναδασμοῦ μεταξὺ τῆς μονῆς καὶ τῆς κοινότητος τῶν κοσμικῶν.

74

Σαμουὴλ Α΄ ἀντίγραφον ἐγκυκλίου γράμματος συνοδικοῦ περὶ χειροτονιῶν κλπ. τῷ 1768. Ἄρχεται: «*Πρόεδροι τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, καὶ ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι κτλ.*»

75

Τοῦ αὐτοῦ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἀπορθιανῶν, (Ἀπορθιανὰ (τὰ) καλεῖται ἡ βόρειος τῆς πόλεως Πάτμου πλευρά)· τῷ 1768. Ἄρχεται: «*Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἀλήθεια καὶ ταύτῃ τοῦ ψεύδους πλεονεκτεῖ, καὶ δεόντως ὑπερέχει καὶ ὑπερίσταται, ὅτι τὸ μὲν ψεῦδος τῶν πραγμάτων ἔτι ἀμφιβαλλομένων λανθάνον τέως, καὶ τῇ ποικιλότητι πεῖθον τοὺς προστυγχάνοντας, εἰς τὸν τῆς ἀληθείας χῶρον παρεισδύεται καὶ καταλαμβάνει· τῷ χρόνῳ γεμὴν φωραθὲν, πάλιν αὖ εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἀτίμως μεταδιώκεται.*»

76

Θεοδοσίου Β΄ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας· τῷ 1769. Ἄρχεται: «*Καλὸν μὲν ἂν ἦν ἐν τοῖς μάλιστα, εἰ πάντες ἄνθρωποι δίκαιοι ὄντες ἀεὶ τὰ δίκαια ἐφρόνουν καὶ ἔπραττον.*»

77

Μελετίου Β΄ γράμμα συνοδικὸν περὶ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς· 1769. Ἄρχεται: «*Ὁσιώτατε καθηγούμενε τοῦ κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον ἱεροῦ καὶ σεβασμίου σταυροπηγιακοῦ ἡμῶν μοναστηρίου.*»

78

Θεοδοσίου Β΄ ἴσον ἐπίσημον (ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἐπιβεβαιοῖ ἐν τῇ προκεφαλίδι) συνοδικοῦ γράμματος

περὶ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς. Δι' αὐτοῦ διορίζονται διδάσκαλοι ὅ,τε Βασίλειος καὶ ὁ Δανιὴλ ὁ μὲν τῶν φιλοσοφικῶν, ὁ δὲ τῶν γραμματικῶν μαθημάτων· τῷ 1769. Ἡ ἀρχὴ ἔχει οὕτω: «*Τῶν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ ἡμετέρου γένους ἀφορώντων, καὶ τούτων μάλιστα ὅσα πρὸς νοὸς φέρει τελειότητα ἥτις ἐστὶν ὁ ἀληθὴς τῆς ψυχῆς κόσμος, μέσον εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος καθιστάμενα τοῖς ὀρθῶς καὶ κατὰ λόγον ζῆν αἱρουμένοις, τῶν τοιούτων δήπουθεν ἡ πρόνοια καὶ φροντὶς προηγουμένως ὀφείλεται τοῖς πνευματικοῖς τῆς ἐκκλησίας προστάταις καὶ ποιμενάρχαις. Τοῖς γὰρ τῶν κοινῶν προστατοῦσι πραγμάτων προὐργιαίτατον καθέστηκεν ἡ περὶ ταῦτα συνεχὴς καὶ τεταμένη φροντὶς, συντονώτερον ἤδη περὶ τὰ τιμιώτερα τούτων ἔχειν ὀφείλουσι, καὶ τὰ τῆς ἐπισυστάσεως αὐτοῖς ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιμηνιστεύεσθαι. Μουσείων μὲν οὖν καὶ φροντιστηρίων, ἐς τὰ μάλιστα κοινωφελῶν, ἀεί ποτε ποιεῖσθαι πρόνοιαν, καὶ τῶν παιδείας τροφίμων κήδεσθαι, καὶ τὰ πρὸς σύστασιν αὐτῶν, αὔξησίν τε καὶ διαμονὴν ἐπιζητεῖν καὶ κρατύνειν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰσχύος καὶ χάριτος, γράμμασί τε καὶ ὑπομνήμασιν ἐκκλησιαστικοῖς ἐναποταμιεύειν τὰ περὶ τῆς αὐτῶν ἐξηκριβωμένης ἤδη καταστάσεως, τῶν ἀναγκαιοτάτων ὁμολογουμένως καθέστηκε.*»

79

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν περὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν βιβλίων τῆς σχολῆς· τῷ 1769. Ἄρχεται: «*Ὁσιώτατε καθηγούμενε τοῦ κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον ἱεροῦ καὶ σεβασμίου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου.*»

80

Σωφρονίου Β' σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἀπορθιανῶν· τῷ 1777. Ἄρχεται: «*Ὁμολογούμενόν ἐστι παρὰ πᾶσι καὶ ἀναντίῤῥητον, ὅτι τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων καὶ περατουμένων ὑποθέσεων, ὅσαι μὲν εἰσὶ κατὰ λόγον τε καὶ κανόνας, ἐκεῖναι πάντως καὶ ἀδιάβλητοί εἰσι.*»

81

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον κατετάξαμεν τέσσαρα ἀντίγραφα σιγιλλίων περὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀπορθιανῶν.

82

Σωφρονίου Β' γράμμα συνοδικὸν, δι' οὗ καθαιρεῖται τῆς ἱερωσύνης ὁ ἱερομόναχος Χριστοφόρου· τῷ 1777. Ἄρχεται: «*Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ, ὁσιώτατοι πατέρες τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ, χάρις εἴη ὑμῖν κτλ.*»

83

Τοῦ αὐτοῦ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1780. Ἄρχεται: «*Ὀφειλὴ καὶ τοῦτό γε οὐ μικρὰ τῇ κοινῇ μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἐμπεπιστευμένοις τοὺς πνευματικοὺς ταύτης οἴακας προσεπικυροῦν τὰ ἀρχαῖα καὶ γεραρὰ, καὶ ἐπικρατύνειν αὐτὰ, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου πραγματεύεσθαι τὴν τούτων διαμονὴν καὶ συντήρησιν, ἵνα μὴ τῇ τοῦ καιροῦ μακρᾷ παριππεύσει καὶ παρατάσει ἀμελούμενα τὰ καλὰ, καὶ τὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸ δίκαιον συνήγορα ἐσχηκότα, φθάσωσιν ἐκπεσεῖν τῆς, ἧς ἔλαχον, ἀρχαίας καλλονῆς καὶ λαμπρότητος.*»

84

Τοῦ αὐτοῦ σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς, καὶ τῆς ἐπιτροπίας ἣν ἀνέλαβον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γουναράδες εἰς τὰς ἐμπιπτούσας ὑποθέσεις τῆς μονῆς· τῷ 1781. Ἄρχεται: «*Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιτετραμμένου τινὸς πράγματος, ἐστὶν ἐπιτροπὴ, ἥτις ἐπιχορηγεῖται παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ πράγματος ἐκείνου, ἐφ' ᾧ ἐπιτροπεύειν μέλλουσιν, οἷς ἡ ἐπιστασία κεχορήγηται.*»

85

Γαβριὴλ Δ' σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου· τῷ 1783. Ἄρχεται: «*Δεινόν γε ὡς ἀληθῶς τὸ ψεῦδος, καὶ οἷον νικᾷν τε καὶ καταβάλλειν τὴν ἀλήθειαν.*»

86

Τοῦ αὐτοῦ γράμμα συνοδικὸν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Λέρνης καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Καλύμνου περὶ τοῦ ἀποδοθῆναι εἰς τὴν μονὴν ὅσα κτήματα αὐτῆς ἐσφετερίσθησαν. Ἄρχεται: «*Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Λέρνης ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί.*»

87

Προκοπίου Α' σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ, δι' οὗ ἀφιεροῦται ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἀπορθιανῶν εἰς τὴν μονήν· τῷ 1786. Ἄρχεται: «*Εὐχῆς μὲν ἔργον ἐστὶ καὶ ἀγαθὸν, εἴ τῳ μηδεμία συσταίη πρὸς ἑτέρους διαφορά.*»

88

Γερασίμου Γ' γράμμα συνοδικὸν, ὅτι ἡ μονὴ κληρονομεῖ τοὺς καλογήρους· τῷ 1795. Ἄρχεται: «*Οὐκ ἀναγκαίως μὲν ἔχειν ἔδοξεν, εἴτις διὰ μακρῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος προοιμιάζοιτο ἐς τὸ νεανικὸν φιλοτιμούμενος.*»

89

Γρηγορίου Ε' σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1797. Ἄρχεται: «*Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον.*»

90

Ἴσον ἐγκυκλίου τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐξομολογήσεως. Ἄρχεται: «*Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι.*»

91

Ἴσον συνοδικοῦ γράμματος Νεοφύτου Ζ', οὗ τὸ προοίμιον ἐλλιπὲς, περὶ τῆς συστάσεως καὶ εὐνομίας τῆς μονῆς· τῷ 1799. Ἄρχεται: «*Νόμοις διατεταγμένοις, ἢ ἔθεσι πᾶν σύστημα τῶν ἀνθρώπων διοικεῖσθαι ἐπάναγκες.*»

92

Καλλινίκου Ε' γράμμα συνοδικὸν περὶ τῆς διοικήσεως τῆς μονῆς· τῷ 1801. Ἄρχεται: «*Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τὸν ἐπίσκοπον ἔχειν τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖν αὐτὰ, ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος, ὁ τριακοστὸς ὄγδοος τῶν σεπτῶν ἁγίων ἀποστόλων διαγορεύει Κανών.*»

93

Γερμανοῦ Δ' σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς· τῷ 1843. Ἄρχεται: «*Τῆς ἐκκλησιαστικῆς περὶ πάντα προνοίας ἔργον ἐστὶ περισπούδαστον τὸ συνιστᾶν ὑπερφερόντως καὶ κρατύνειν τὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων εὔλογα κριθέντα τε καὶ κυρωθέντα.*»

94

Σωφρονίου Γ' γράμμα συνοδικὸν περὶ τῶν προνομίων τῆς μονῆς, τῆς αὐτονομίας καὶ τοῦ ἀδουλώτου αὐτῆς· τῷ 1863. Ἄρχεται: «*Ὁσιώτατε ἡγούμενε καὶ λοιποὶ πατέρες τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ κειμένου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου κτλ.*»

Στατιστικὸς ΠΙΝΑΞ κατὰ φυλὴν καὶ θρήσκευμα τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ τε καὶ Μακεδονίᾳ Ὀθωμανῶν ὑπηκόων (*).

	Διοικητικὸν θέμα	Ἐπαρχία	Φυλαί. Ἕλληνες	Ἑλληναλβ.	Ἀλβανοί	Βλάχοι	Σλάβοι	Ἀθίγγανοι	Ἑβραῖοι	Θρησκεύματα. Μωαμεθανοί	Ὀρθόδοξοι	Λατῖνοι	Τὸ ὅλον
Παλαιὰ Ἤπειρος (Τὰ τρία τῆς Ἠπείρου τμήματα (Ἐλδιὲ Ἰθελιαθέ.)	Ἰωαννίνων.	Ἰωάννινα	66,850	2,800	3,770	9,545		800	1,800	9,900	73,865		
		Ἄρτα	26,260	1,060				700	1,200	2,250	24,770		
		Πρέβεζα	9,620	650	500			150		1,000	9,920		
		Κόνιτσα	13,780	1,380	1,040	7,200		250		6,550	17,100		
		Μέτσοβον				8,300					8,300		
		Γρεββενὰ	18,925			6,525		750		3,900	22,300		
		Βίντζα	5,950					250		1,300	4,900		
			141,385	5,890	5,310	31,570		2,900	3,000	24,900	162,155		190,055
	Δελβίνου.	Δέλβινον	12,210	14,090	7,250			500		12,100	21,950		
		Ἀργυρόκας.	18,930	9,620	5,000			500		13,600	20,450		
		Φιλιάταις	11,240	2,860	4,000			700		6,900	11,900		
		Μαργαρίτι	2,680	1,300	7,000			1,100		7,500	4,580		
		Πάργα	840	1,710				50		650	1,950		
		Παραμυθία	5,770	2,310	1,910			250		3,490	6,750		
		Φανάρι		2,100				310			2,410		114,285
			193,055	39,880	30,470	31,570		6,310	3,000	69,140	232,145		304,285
	Αὐλῶνος	Αὐλὼν	1,300		17,350	250		500		17,450	1,950		
		Μπεράτι	900	4,000	51,000	4,000		3,450		44,460	18,890		
		Τομορίτσα			7,000			500		7,500			
		Σκραπάρι			7,000	200		500		7,400	300		
		Τεπελένι		1,950	15,000			700		12,300	5,350		
		Πρεμετὴ	1,400	3,350	11,600	2,500		2,500		13,750	7,600		
		Πωγώνη	16,100					250		500	15,850		
			212,755	49,180	139,420	38,520		14,710	3,000	172,500	282,085		457,585
Διοικητικὸν θέμα τῆς Νέας Ἠπείρου (Κάτω Μακεδονίας), τὸ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ρουμελίας.	Ἐπαρχία	Κωλωνία	1,500		11,800			700		12,500	1,500		
	»	Κοριτσᾶ		6,500	25,500	4,500	2,500	1,000		14,000	26,000		
	»	Ὀπάρα	500	1,700	1,800	1,320	3,000	500		3,000	5,320		
	Εἰς μεταφορὰν		214,755	57,380	178,520	44,340	5,500	16,910	3,000	202,500	314,905		

(*) Ὅρα φυλλάδ. 459, στλ. 45.

	Διοικητικὸν θέμα	Ἐπαρχία	Φυλαί. Ἕλληνες	Ἑλληναλβ.	Ἀλβανοί	Βλάχοι	Σλάβοι	Ἀθίγγανοι	Ἑβραῖοι	Θρησκεύματα. Μωαμεθανοί	Ὀρθόδοξοι	Λατῖνοι	Τὸ ὅλον
Μεταφορὰ			214,755	57,380	178,520	44,340	5,500	16,910	3,000	202,500	314,905		457,585
Διοικητικὸν θέμα τῆς Νέας Ἠπείρου (Κάτω Μακεδονίας)	Ἐπαρχία	Ἀχρὶς	1,000	3,500	6,600	400	7,500	1,000		6,000	14,000		
	»	Δυῤῥάχιον	500	500	21,000	2,000		1,000		19,000	5,000	1,000	
	»	Καβάγια	500	1,500	13,000	2,200		1,000		13,000	5,200		
	»	Πεκίνη		1,000	6,500	1,000		500		6,000	3,000		
	»	Ἐλβασάνι		500	42,600	800		2,000		38,300	7,600		
	»	Κρόϊα			31,500			1,500		18,000		15,000	
	»	Γύρανα		1,000	13,000			1,000		11,000	4,000		
	»	Δίβραι			29,000		1,000			24,000	6,000		258,920
			216,755	65,380	341,720	50,740	14,000	24,910	3,000	337,800	359,705	16,000	716,505
Σατραπεία Σκόδρας	Ἐπαρχία	Σκόνδας			52,300		2,700	3,000	1,000	30,000	3,000	25,000	
Μηδίτται	Βαϊράκι	Φανίων			3,700							3,700	
	»	Ὀρισαίων			1,700							1,700	
	»	Σπαταίων			6,200							6,200	
	»	Κοῦ			3,800							3,800	
	»	Δίβρων			5,800							5,800	
	»	Χάλιπας }											
	»	Πούκας }			3,150							3,150	
	»	Μάλκης }											83,350
			216,755	65,380	418,370	50,740	16,700	27,910	4,000	367,800	362,705	65,350	799,855
	Ὀρεινοὶ μεταξὺ Κριμμίτσας κ. Ἀντιβάρ.				4,500		1,100			2,800	2,100	700	
	Ὀρεινοὶ ἡμιμυριδῖται				38,000			2,000				40,000	
	» μικτοῦ θρησκεύμ.				5,600					2,200		3,400	
	Ἐπαρχ.	Σρίλλα			4,400							4,400	
	»	Πολίσεβικ καὶ Σκέντσας					9,500				7,700	1,800	
	»	Ῥίζας κ. Λίσκης			3,400					1,000		2,400	
	»	Κολπίκης			6,000					2,000		4,000	
	»	Σλάκας			7,200							7,200	
	Εἰς μεταφορὰν		216,755	65,380	487,470	50,740	27,300	29,910	4,000	375,800	372,505	129,250	

Μεταφορά	Διοικ. θέμα	Ἐπαρχία	Ἕλληνες	Ἑλληναλβ.	Ἀλβανοί	Φυλαί. Βλάχοι	Σλάβοι	Ἀθίγγανοι	Ἑβραῖοι	Θρησκεύματα. Μωαμεθανοί	Ὀρθόδοξοι	Λατῖνοι	Τὸ ὅλον
(Συνέχ. Καρφαστείας Σκύρφας.)	Ἐπαρχ.	Καστράκης			487,470	50,740	27,300	29,910	4,000	375,800	372,505	129,250	799,855
	»	Σχέζης Πουλίτης			6,200					3,000		3,200	
	»	Πεστρέπης			9,000							9,000	
	»	Κλεμέντης								2,800			
	»	Χότης			6,000					2,900		3,200	
	»	Πογδορίτσας			5,500		2,900	1,000		18,000	3,300	2,600	
	»	Κούτσης			18,100			1,000		7,500	12,500	700	
	»	Γούσνιας			19,000		16,000			2,000			
	»	Μάτης								27,000		14,000	
	»	Δουκαΐου			29,000			4,000		38,500	2,000	1,000	
	»	Δελχινίου			38,000			2,000		40,000		1,500	
	»	Ἀντιβάρεως			34,000		10,000	1,000		31,000	3,500	1,500	
	»				26,000		15,000	1,000			7,000	4,000	323,400
Μακεδονία	Ἐπαρχ.	Μπιτωλίων	216,755	65,380	678,270	50,740	71,200	36,910	4,000	548,500	400,805	169,950	1,123,255
Ἡπειρωτικὰ Ῥουμελίας	»	Ἀνασελίτσης											
	»	Χρούπιστας											
	»	Δεβέλης											
	»	Παρόβου, Μόκρας											
	»	Κριτσόβου											
	»	Καστορίας	279,000	45,000	20,000	50,000	35,000	10,000	3,000	95,000	310,000	4,000	412,000
	»	Πύλιζας											
	»	Πρεσπῶν											
	»	Σιατίστης											
	»	Κοζάνης											
	»	Σερβίων, Φλωρίνας											
	»	Καρίγιολης. Βελεσοῦ											
	»	Γιάφεσης. Πριλάπου											
		Εἰς μεταφορὰν	495,755	80,380	698,270	100,740	106,200	46,910	7,000	643,500	710,805	173,950	1,535,255

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Ὑπὸ Ι. ΙΕΡΕΩΣ ΜΕΛΙΔΟΝΗ.

Ἡ μουσικὴ παρ' Ἕλλησιν ἦν τέχνη πλέον ἐκτεταμένη ἢ ὅσον κοινῶς ὑποτίθεται. Πλὴν τῆς φωνητικῆς καὶ ὀργανικῆς περιελάμβανε καὶ τὴν ποιητικήν, τὴν διδάσκουσαν τὴν παντοδαπῆ στιχουργίαν καὶ ἀσματουργίαν τῶν ῥυθμιζομένων στίχων, ὑπηγόρευε τὰ ἐπιτάγματα τῆς ὀρχήσεως καὶ τὰ τῆς μιμικῆς· οὐδὲ ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὰ ῥυθμικὰ μέτρα τῶν βημάτων, τῶν χειρονομιῶν καὶ τῶν σχημάτων, ἀλλ' ἐκανόνιζε καὶ τὴν ποιητικήν, τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν δραματικὴν ἀπαγγελίαν· τελευταῖον ἡ μουσικὴ περιελάμβανε τὴν τέχνην τοῦ συντιθέναι καὶ γράφειν ἐν ᾠδαῖς τὴν ἁπλῆν ἀπαγγελίαν, διευθύνουσα οὕτω τὸν τῆς φωνῆς ἦχον, ὡς καὶ τὰς κινήσεις τῆς χειρονομίας καὶ ὅλου τοῦ σώματος, τέχνη εὐχρηστοτάτη μὲν παρ' Ἕλλησιν, ἄγνωστος δὲ παρ' ἡμῖν (1).

Καὶ ὄντως ἡ μουσικὴ εἶναι τέχνη συγκινήσεως, μᾶλλον δ' εἰπεῖν συλλογισμοῦ, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ διακρίνεται τῶν ἑτέρων τεχνῶν, τῶν συγκινουσῶν τότε μόνον τὴν καρδίαν, ὅτε ἡ διάνοια προηγουμένως εὕρηται προσβεβλημένη. Αἱ δὲ συγκινήσεις τοσαυταχῶς δύνανται νὰ παραχθῶσιν ἐν ἡμῖν, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, τὰ ἔθη, καὶ τὰ πρόσωπα τοσοῦτον διαφέρουσιν, ὥστε οὐδαμῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν παραγωγὸν αὐτῶν τέχνην· καὶ οὐ μόνον αἱ μορφαὶ τῆς τέχνης ταύτης μεταβάλλονται ἐπ' ἄπειρον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἐφ' ἧς ἐπερείδεται, δύναται, κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους καὶ τοὺς λαούς, νὰ ὑποδείκνυται ὑπὸ πλείστας ὅσας διαφόρους ἐπόψεις.

Τοὐντεῦθεν ἐὰν ἡ ποίησις, ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτική, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων παρήγαγον ἀριθμόν τινα ἀρχικῶν ἐννοιῶν, ἧττον σημαντικὸν τοῦ δυναμένου νὰ πιστευθῇ, καὶ ὑπὸ μορφὰς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀναλόγους, ἡ μουσικὴ ἀπ' ἐναντίας πλεῖον ἢ εἰκοσάκις μετηλλάγη ῥιζηδὸν καὶ ἐν τῇ συστάσει αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι, καὶ καθυπετάγη εἰς τοιαύτην πληθὺν ἐπιπροσθέτων μεταμορφώσεων, ὥστε φαίνονται μετασχηματίζουσαι τοσαύτας ἑτέρας ποικίλας τέχνας.

Τὰ ποιήματα τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Θεοκρίτου, τοῦ Πινδάρου, καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, παρήγαγον ὅλην τὴν ποίησιν τῆς Λατινικῆς ἀρχαιότητος, τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ μέχρι τῶν συγγραφῶν τῆς μᾶλλον ἀνεξαρτήτου μεγαλοφυΐας εὕρηταί τι μέρος αὐτῶν. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Βιργίλιος ἀναβιοῦσιν· ἐνίοτε ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Δάντου, καὶ αἱ δημιουργοὶ ἰδέαι τοῦ δυσπεριορίστου ἐκείνου νοὸς ἐχορήγησαν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς τοῦ Μίλτωνος ἰδέας. Αἱ τραγῳδίαι τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Σοφοκλέους εὕρηνται ἐν μέρει μετεννενεγμέναι εἰς τὴν νεωτέραν τραγῳδίαν, αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Σχεκσπῆρος, καίτοι πρωτοτύπου μεγαλοφυΐας, ἠρύσθη ἐξ αὐτῶν μορφὰς καὶ ἰδέας. Τὰ ἡμέτερα ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα δὲν διαφέρουσι τῶν ἔργων τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους ἢ κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τούτων· οὐδὲ ἐν τῇ τέχνῃ τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων προσέθηκαν ἕτερόν τι οἱ νεώτεροι ἢ τὴν πρόσοψιν καὶ τὸν χρωματισμόν, τὰς τροποποιήσεις δηλονότι τῆς μορφῆς. — Ἀλλὰ τί κοινὸν μεταξὺ τῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων, τῆς τῶν Ἰνδῶν, τῶν Κινέζων, τῶν Ἀράβων, τῆς ἁρμονικῆς ψαλμῳδίας τοῦ μεσαιῶνος, τῆς μελοποιΐας τῶν διδασκάλων τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος, καὶ τῆς τέχνης τοῦ Beethoven, τοῦ Weber καὶ τοῦ Rossini; Φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς τούτοις, ἐν πάσαις ταῖς ἐποχαῖς ταύταις, οὔτε τὴν αὐτὴν ἔσχεν ἀρχὴν οὔτε τὴν αὐτὴν πρόθεσιν· καὶ ἡ βαθμολογία τῶν ἤχων, ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐν ἑνὶ λόγῳ καλουμένη *κλίμαξ*, βαθμηδὸν συνετέθη δι' εἴκοσι διαφόρων σχημάτων, ἀποτέλεσμα ἑκάστης τῶν ὁποίων κλιμάκων ἦν, τὸ νὰ παράσχωσι τῇ μουσικῇ ἰδιάζουσάν τινα δύναμιν, καὶ νὰ παραγάγωσι τοιαύτας ἐντυπώσεις, οἷαι ὑπ' οὐδεμιᾶς ἑτέρας κλίμακος ἠδύνατο νὰ ἀναφυῶσι. Διὰ τῆς μὲν, ἡ ἁρμονία οὐ μόνον εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία· διὰ τῆς δὲ, δὲν δύναται νὰ ἦναι ἡ μελῳδία ἰδιάζουσα· ἡ μὲν παράγει ἀναγκαίως τὴν γαλήνιον καὶ θρησκευτικὴν μουσικὴν, ἔνθα ἡ ἄλλη ἐκφέρει ἐκφραστικὰς καὶ παθητικὰς μελῳδίας. Αὕτη τίθησι τοὺς φθόγγους κατ' ἴσα διαστήματα διὰ τὴν ἔκτασίν των εὐχερῶς καταληπτά, ἐν ἐκείνῃ ἀπ' ἐναντίας τὰ διαστήματα εἶναι ἄνευ μέτρου, καὶ αὖθις προσαγόμενα ὑπερβαλλόντως. Ἡ μὲν τελευταῖον εἶναι οὐσιωδῶς μονότονος (δηλ. ἑνὸς μόνου τόνου), ἐνῷ εἰς τὴν ἑτέραν εὐκόλως προσδιορίζεται ἡ μετάβασις ἀφ' ἑνὸς εἰς ἕτερον τόνον, καὶ εἶναι συμφυὴς ἡ ἐμμέλεια. Παρά τισι λαοῖς ὁ μουσικὸς ῥυθμὸς γεννᾶται ἐκ τῆς γλώσσης, καὶ παρ' ἑτέροις εἶναι προϊὸν συστάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς μουσικῆς. Κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀνεφύησαν σφοδραὶ διενέξεις περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἀρχαίων καὶ τῆς τῶν νεωτέρων ἐν τῇ μουσικῇ· ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν ἦν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τῆς ἁρμονίας, ὡς πρὸς τὸ ὅτι, διὰ νὰ παραχωρηθῇ ἡ προτίμησις

(1) Ἴδε Meibonio, Gretry, Barca, Martini, Du Bos, Villoteau, ἔνθα ἀναφέρουσι περὶ μουσικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι.

πρὸς τὰς γερμανικὰς μουσικὰς σχολὰς, τὰς γαλλικὰς ἢ ἰταλικὰς, καὶ περὶ τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἐλαττωμάτων συστημάτων τινῶν. Ἐν ταῖς τοιαύταις συζητήσεσιν ἐξηνέχθησαν, ὡς πρὸς τὰς διαφόρους δοξασίας, κρίσεις λίαν ποταπαὶ, καθ' ὅσον παρέβαλον πράγματα οὐδεμίαν ἔχοντα ἀναλογίαν· καὶ ἐπειδὴ δὲν παρετηρεῖτο ἢ ὅ,τι ἀπεκρούετο ἢ προησπίζετο ἑκατέρωθεν, ἐγεννᾶτο ἀναγκαίως ἔκ τινος ἀρχῆς, ἥτις ὤφειλε νὰ ἀναζητηθῇ ἢ ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει τῆς κλίμακος, ἢ ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τροποποιήσεσιν, αἵτινες παρεισήχθησαν ἐν αὐτῇ, καὶ μετήλλαξαν τελευταῖον τὴν φύσιν της. Προσῆκε νὰ ἀναζητῶσι πρὸ πάντων τίνες ὤφειλον νὰ ὦσιν αἱ συνέπειαι τῆς τοιᾶςδε ἢ τοιᾶςδε ἑτέρας κλίμακος· τίνες αἱ συγγένειαι καὶ αἱ σχέσεις τῶν ἤχων ἐξ ὧν συντίθεται, καὶ εἰς τί τέρμα τελευταῖον ἀπολήγουσιν αἱ συναρμογαὶ τῶν ἤχων. Τότε μόνον ἠδύναντο νὰ σχηματίσωσι καθαρὰν ἰδέαν, καὶ τῆς τέχνης τῆς εἰδικῶς ἀνηκούσης ἐν ἑκάστῃ τῶν κλιμάκων τούτων, καὶ τῶν περιπτώσεων αἵτινες ὡδήγησαν τοὺς τεχνίτας ἐν τοῖς πονήμασιν αὐτῶν. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων μελετήσαντες, συνέβη ὥστε ἐν γένει νὰ μὴ ἔχωμεν βεβαιωτάτας γνώσεις τῆς τε μουσικῆς καὶ τῆς ἱστορίας της.

Ἡ μουσικὴ εἶναι ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου· οὐδεὶς λαὸς ὑπάρχει μὴ ἔχων εἶδός τι μελῳδίας, καθότι ὁ Ποιητὴς τῆς τάξεως ἔθετο ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι τὸ αἴσθημα τῆς ἁρμονίας, πρὸς ὃ ἀνταποκρίνεται σύμπασα ἡ ὑφήλιος σχηματίζουσα μίαν μόνην ἁρμονίαν. Ὡς φιλόσοφος ἔψαλεν ὁ Mazza.

Non è di mente achea
Favoleggiata immagine
La cultrice dell'uom musica idea:
Scese dal Ciel quand'ebbero
Forma le cose in compagnia d'amor.

Διὰ τῆς τέχνης ταύτης, ἥτις ἐπλάσθη ὅπως συγκινῇ καὶ ἐξεγείρᾳ ἐν τῇ καρδίᾳ εὐγενῆ αἰσθήματα διὰ τῆς μελῳδίας της, νεώτεροί τινες ἠθέλησαν νὰ σχηματίσωσιν ἐπιστήμην τινὰ σκοτεινὴν καὶ δεδεσμευμένην ὑπὸ κωλυμάτων, τέμνοντες ἐξ αὐτῆς τὴν ἡδυτέραν μελῳδίαν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ὁ ὑπέρτατος τῆς ἁρμονίας λόγος φθείρει τὸ οὖς, ὅτι ὁ ἁρμοδιώτερος δικαστὴς ἐστὶν ἡ καρδία, ὅτι οἷα δήποτε εἶναι ἡ ἀναλογία τῶν τόνων, τὸ μεῖζον μέρος τῆς τέρψεως δὲν ἤθελεν ἀποῤῥέει ἐκ τῆς σχέσεως ἣν ἔχουσι μεταξύ των, ἀλλ' ἐκ τῆς σχέσεως ἣν ἔχουσι μετὰ τῶν πραγμάτων· ὅτι ἡ ἁρμονία ὅταν ᾖ μόνη πραΰνει τὸ οὖς, καὶ ἡ μίμησις προχωρεῖ ἐν τῇ ψυχῇ· ὅτι ὅπως μιμῆταί τις δέον νὰ αἰσθάνηται, καὶ ὅπως ἀπογεύηται τὸ μιμούμενον δέον εἰσέτι νὰ αἰσθάνηται· ὅτι οἱ τερετισμοὶ καὶ τὰ τερερίσματα, αἱ πτήσεις, οἱ δύσκολοι μελισμοὶ, αἱ διϋλίσεις καὶ οἱ κίνδυνοι μετ' ἐμπειρίας θριαμβεύοντα θὰ ἦσαν κομψότης μᾶλλον τῆς διανοίας, ἢ τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως εἰς ἣν ἀνήκει ἡ μουσική. Καὶ τελευταῖον ἐνόμιζον ὅτι ἡ λίαν ἐγκύπτουσα περὶ τὴν ἐπιστήμην μουσικὴ δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ ἔθνος· καθόσον αὕτη ἀπῄτησεν ἀείποτε ἀπὸ τοὺς τεχνίτας παντὸς εἴδους φαντασιοκοπήματα, ἐκστάσεις καὶ αἰσθήματα εὐάρεστα καὶ ἰσχυρά. Ἐπεκράτει οὐχ ἧττον ἡ γνώμη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὅτι αἱ τέχναι ἦσαν ἀκατέργαστοι ἐν πρώτοις ὡς ἐκ τῆς καθυστερήσεως τῶν μέσων, εἶτα ὑψηλαὶ ὡς ἐκ τῶν ἐντελῶν ἀπομιμήσεων, ἀκολούθως χαρίεσσαι ὡς ἐκ τῆς ἐν χρήσει φιλοπονίας πρὸς τέρψιν τῶν αἰσθήσεων, καὶ τελευταῖον διεφθαρμέναι, καθ' ὅσον ἡ ἔρεσις τοῦ νεωτερισμοῦ, καὶ ἡ μανία τοῦ ὑπερβαλλόντως φιλοσοφεῖν, τὰς ὁδηγεῖ εἰς τὸ σκοτεινὸν, εἰς τὸ δύσκολον καὶ ἑπομένως εἰς τὸ πλημμελές.

Ὅτε ἡ μουσικὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦν ἡ τῆς πατρίδος φωνή· ὅτε ἀνεμίμνησκε τοὺς γνωστοὺς ποταμοὺς, τὰ ἱερὰ τείχη, τοὺς βωμοὺς, τὰ μνημεῖα, τὰς ἑστίας· ὅτε ὡδήγει εἰς τὸν θρίαμβον τὰ πολεμικὰ τάγματα, καὶ ἐτίμα τὸν νικητὴν, συνενοῦσα θρησκευτικὰς ἰδέας, ἐθνικὰς καὶ ἐνδόξους, ἐπλάσσετο ἴσως διὰ τῆς μεταφυσικῆς νεωτέρων τινῶν. Καὶ ἡ μεταφυσικὴ μουσικὴ θὰ ἐπέδρα τῷ λαῷ ἐκείνῳ, τῷ ὡραίῳ ὡς ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ, τὰ τεράστια ἐκεῖνα ἅτινα διεπράξατο ἡ μελῳδικὴ καὶ ἐκφραστικὴ μουσική.

Ἡ μουσικὴ, ἃς ἐκφρασθῶμεν κατὰ τὸν Mosel, *ἡ τέχνη τοῦ ἐκφράζειν ὡρισμένα αἰσθήματα δίκην τακτικῶν ἤχων*, ἡ τέχνη ἡ πλεῖον πασῶν συγκινοῦσα ταχέως καὶ ἰσχυρῶς τὰς αἰσθήσεις μας, ἀπαιτεῖ ἓν πάθος· ἄνευ αὐτοῦ στειροῦται εἰς τὰ τεχνουργήματα. Αἱ διεξοδικαὶ διηγήσεις, ἡ ἔκθεσις ὁμιλίας τινὸς, τὰ διαβούλια, ἐν ἑνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι προέρχεται ἐκ τῆς μνήμης ἢ τῆς μελέτης, εὑρίσκει παρενειρόμενα κωλύματα ἐν τῇ μουσικῇ, καὶ ἀπ' ἐναντίας πᾶν ὅ,τι εἶναι ἔκφρασις αἰσθήματος ἀντανακλᾷ πάντοτε αὐτῇ καταλλήλως. Οἱ ἦχοι, ὅτε τὸ αἴσθημα εἶναι ἐλευθέριον, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ὑπερεκχειλισμοῦ τῆς καρδίας, καὶ ἡ καρδία ἔχει καὶ αὕτη τὴν μεταφυσικήν της, πορευομένην ἴσως εὐθύτερον τοσούτων ἄλλων. Ἐὰν τὸ αἴσθημα ἦναι λεπτὸν καὶ λίαν ἐσκεμμένον, ἡ μουσικὴ δὲν ἀρκεῖ ὡς ὁ λόγος καὶ τὸ σχέδιον (disegno) νὰ τὸ ἐνσαρκώσῃ, καὶ ἐὰν ἀποπειραθῇ τοῦτο καθίσταται σκοτεινὴ, ὅτε καὶ καθίσταται ἀσυνεπὴς καὶ ὀχληρά. Ὑπάρχουσιν, ἐρεῖ τις, πάθη σαφῆ εἰς τὸ ᾆσμα λ. χ. ἡ χαρὰ, ὁ τρόμος, ὁ ἔρως, τὸ ἄλγος, ὑπάρχουσι δὲ καὶ μυρία ἕτερα μὴ δυνάμενα νὰ διακριθῶσιν ἐκ τῶν τόνων· ἡ ἔκφρασις ἄρα ἔχει διά τινα μόνον τούτων ἀξίαν. Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν. Ἡ μουσικὴ δὲν ἔχει εἰ μὴ τόνους, οὐδὲ δύναται νὰ ἐνεργῇ ἢ διὰ τούτων. Ὅτε λοιπὸν τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸ πάθος διαφεύγωσι τὴν τῶν τόνων τέχνην, τότε διεγερθήσεται τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνεόμενον αἴσθημα τῆς ἠρεμίας ἢ τῆς μανίας, τῆς λύπης ἢ τῆς χαρᾶς. Ἀρκεῖ νὰ ἦναι ἡ αἰσθητικότης ἐξησκημένη, ἡ καρδία νὰ μὴ ὑπνώττῃ, καὶ ἡ καρδία ἔχει ἀγχίνοιαν ὅλως ἰδίαν, μὴ ὑπὸ λόγων ἐξαρτωμένην, ὅτε δὲ συγκινηθῇ ἐνόησε τὸ πᾶν.

Πολλάκις, ὅπως χορηγηθῇ ἔκφρασις τῇ μελῳδίᾳ, τὸ αἰσθητικὸν πνεῦμα λυσιτελεῖ μᾶλλον τῶν σοβαρῶν θεωριῶν. Τὸ ἐγνωσμένον ἑλβετικὸν ᾆσμα Ranz-de-vaches ἐστὶν ἁπλούστατον, συντιθέμενον ἐξ ὀλίγων τόνων· ἀλλ' οὐ μόνον προκαλεῖ ἐν τῇ μνήμῃ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ζωγραφεῖ ἐν τῇ διανοίᾳ. Ἐὰν τοῦτο ψαλῇ μετὰ φιλοκαλίας μᾶλλον πραγματικῆς ἢ σοφῆς, καὶ ἂν ὁ ᾄδων αὐτὸ τὸ αἰσθάνηται, φερόμεθα εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔρημα ὄρη, ἔνθα αἱ κινήσεις τῆς ζωῆς, καὶ αὐτὴ ἡ φυτεία βραδυποροῦσιν, ἔνθα οἱ κρημνοὶ ἐκεῖνοι, τὰ δάση, οἱ χείμαῤῥοι καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἰσὶ πλήρη μεγαλοπρεπείας· βλέπομεν τὸ ἤρεμον βάδισμα τῶν ποιμνίων, ἀκούομεν τὸν ἦχον τῶν μικρῶν ὀρειχαλκίνων κωδωνίσκων, τῶν κρεμαμένων εἰς τὸν τράχηλον δαμάλεών τινων, ἦχον ὅστις μιγνύεται βαθμηδὸν μετὰ τῶν ἀνέμων, καὶ πλανᾶται εἰς τὰς κοιλάδας, διαλύεται καὶ ἐπιστρέφει· οὐδὲν ἄρα θαυμαστὸν ἐὰν ὁ Ἑλβετὸς μακρὰν τῶν ὀρέων του κυριεύεται ἐκ νοσταλγίας ἀκούων τὰ ᾄσματα τῆς πατρίδος του.

Ἡ μελῳδία εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς μουσικῆς, ἐν αὐτῇ ἔγκειται ἡ ζωὴ τῆς συνθέσεως. *Θὲς*, ἔλεγεν ὁ Haydn, οὕτως ἀναφέρει ὁ Carpani εἰς τὰς Haydine, *Θὲς καλὴν μελῳδίαν, καὶ πᾶσα σύνθεσις εἶναι ὡραία, καὶ βεβαίως ἀρέσκει.* Καὶ ὁ Rousseau εἴθιζε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ὅτι ἡ ἁρμονία εἶναι μόνον τι ἐπιπρόσθετον ἐν τῇ μιμητικῇ μουσικῇ, καθόσον ἐν τῇ ἰδίως λεγομένῃ ἁρμονίᾳ οὐδεμία ἀρχὴ μιμήσεως ὑπάρχει. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι, αὕτη ἰσχυροποιεῖ τοὺς τονισμοὺς, ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀκρίβειάν των, καὶ καθιστῶσα τοὺς ῥυθμοὺς αἰσθητικωτέρους, προστίθησιν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ χάριν εἰς τὸ ᾆσμα· ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς μελῳδίας ἐξέρχεται ἡ ἀκατανίκητος ἐκείνη ἰσχὺς τῶν τόνων καὶ τῶν ἐμπαθῶν ἤχων, ἐξ αὐτῆς μόνης πηγάζει ἡ μαγεία τῆς μουσικῆς. Καὶ τῷ ὄντι· σχηματίσατε τὰς σοφωτέρας διαδοχικὰς συμφωνίας, ἄνευ μίξεως μελῳδίας, καὶ θέλετε ἀηδιάσει, τοὐλάχιστον δι' ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Ἡ αὐτὴ ἐκείνη συμφωνία ἡ μὴ κειτῶσα ἢ τὰ ὦτα, βαρύνει ταχέως· διὸ ἀνάγκη, ὅτε ἡ μουσικὴ δὲν δύναται νὰ συμπλέξῃ προσδιωρισμένην τινα ἔκφρασιν, νὰ ἐμπνέῃ τοὐλάχιστον ἢ εὐθυμίαν, ἢ μελαγχολίαν· τοσοῦτον ἀληθεύει ὅτι ἡ ἁρμονία μόνη εἶναι ἐπιστήμη καὶ οὐχὶ αἰσθητικὴ τέχνη. Ὠδή τις παθητικὴ ἢ χαροποιὰ, καίτοι ἐστερημένη τῶν διϋλίσεων τῆς ἁρμονίας, καίτοι γυμνὴ τῆς ὀργανικῆς συνοδίας, δὲν ἀηδιάζει, οὐδὲ γηράσκει, εἶναι ἀείποτε εὐχάριστος, καὶ παράγει ἀποτέλεσμα ὁμοιάζον τὴν εὐωδίαν ἀνθέων τινῶν. Θέλετε εἰσέτι ἀπόδειξιν τῆς ἰσχύος τῆς ἁπλῆς καὶ ἐκφραστικῆς μελῳδίας; — Ἐν τῷ θεάτρῳ σχεδὸν καταθλιβόμεθα ἐκ διαφόρων συγκινήσεων διαδεχομένων ταχέως ἀλλήλας, καὶ φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἀδύνατον ὅτι θέλομεν δοκιμάσει ἰσχυροτέρας, νεωτέρας, ἢ ἡδυτέρας συγκινήσεις. Περαιωθέντος τοῦ θεάματος ἐξερχόμεθα, σχεδὸν εἰπεῖν, κεκμηκότες ἐκ τῆς μουσικῆς· καθ' ὁδὸν δὲ, ἐν τῇ σκιώδει σιγῇ, ἀκούομεν αἴφνης φωνὴν ᾄδουσαν μετὰ χαριέσσης ἐκφράσεως ᾆσμά τι μελαγχολικόν· ὀλίγισταί τινες ψαύσεις ἅρπας συνοδεύουσι τὸν μελῳδικὸν ἐκεῖνον στεναγμόν, ἡμεῖς σταματῶμεν, ἡ ἡδονὴ διαπερᾷ τὰς φλέβας μας, καὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ μάθωμεν τὸ ὄνομα τῆς φωνῆς ἐκείνης ἣν ἡ καρδία ἀγαπᾷ, καθ' ὅσον πᾶν ὅ,τι ἀληθῶς εἶναι ὡραῖον οὐδέποτε εἶναι ξένον τῆς καρδίας. Ἡ φύσις ἐδωρήσατο σχεδὸν ἅπασι τοῖς ζώοις ἦχους φωνῆς, ὁμοιομόρφους τῇ φυσικότητί των· καὶ τὸ μιμεῖσθαι ἐγγύτερον τὴν φύσιν ἐστὶν ἔργον τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ πόῤῥω θὰ ἀπέχῃ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὡραίου ὁ τεχνίτης, ὁ καταδαπανῶν τὸν καιρόν του εἰς μεταφυσικοὺς ῥεμβασμοὺς, ἢ συνάπτων δυσκόλους ᾠδὰς, ὅπως καταστήσῃ νευρώδη ἢ ἠχηρὰν τὴν μουσικήν. Ὁ Θεὸς νὰ λυτρώσῃ, γράφει ὁ συγγραφεὺς τῶν Haydine, τὴν ἰταλικὴν νεολαίαν, τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀλλάξῃ φύσιν καὶ κατάστασιν. — Μενέτω Ἰταλικὴ, τοὐλάχιστον ἐν τῇ μουσικῇ. — Διατηρηθήτωσαν προσκεκολλημένοι τῷ ᾄσματι αὐτῶν, καὶ μὴ φοβηθήτωσαν. — Ἂς καλλωπίζωσι μὲν αὐτὴν διά τινος ξένου κοσμήματος (μουσικοῦ παιγνίου). Ἂς ἰσχυροποιῶσι κατά τι τὴν ἁρμονίαν διὰ συμφωνίας θελκτικῆς καὶ μὴ κοινῆς. Ἂς αὐξάνωσι τὸ σκάφος τῆς εὐκόλου συνθέσεώς της, ἀλλ' ἂς μὴ ἀφίνωσι τὴν ἔνθερμον φύσιν νὰ παραδίδωται ὁλοσχερῶς εἰς τὴν ψυχρὰν τέχνην, οὐδὲ περιπτυσσόμενοι ὡραῖον καὶ ἀβέβαιον μεταφυσικὸν, νὰ ἀπωθῶσιν ἐξ αὐτῆς τὸ ἀληθὲς ὡραῖον, ὅπερ οἴκοθεν προσφέρεται ἐν τῇ φαντασίᾳ των. Ἄγονοι ἀποβήσονται ἑτέραν ὁδὸν βαδίζοντες, καὶ ἡ ὠχρίασις διελεύσεται τὰς αἰθούσας τῆς Ἰταλίας, ἤδη ἀντηχούσας ὑπ' οὐρανίων μελῳδιῶν καὶ ἐπευφημιῶν. Ἡ ἁπλότης καὶ ἡ μελῳδία ὑπῆρξαν οἱ ἔξοχοι χαρακτῆρες τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς ἧπερ ἤδη ἀναφέρομεν τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φύσιν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ Α.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 460.)

Τὸν ἀπεκρίθη δ' Ἀχιλλεὺς ὁ θεῖος διακόψας.
—»Οὐτιδανὸν καὶ ἄνανδρον βεβαίως θὰ μ'ἐκάλουν,
»Ἐὰν σ' ὑπήκουον εὐθὺς εἰς ὅ,τι καὶ ἂν εἴπῃς.
»Εἰς ἄλλους ταῦτα πρόσταζε, καὶ ὄχι εἰς ἐμένα,
»διότι πλέον δὲν σκοπῶ ἐγὼ νὰ σ' ὑπακούσω·
»σοὶ λέγω δ' ὅτι, καὶ καλὰ 'ς τὸν νοῦν σου νὰ τὸ
»διὰ τὴν κόρην μὲν ἐγὼ εἰς χεῖρας δὲν θὰ ἔλθω [βάλῃς,
»ἐρίζων οὔτε πρὸς ἐσὲ ἀλλ' οὔτε πρός τιν' ἄλλον,
»διότι σεῖς τὴν 'δώσατε καὶ σεῖς τὴν ἀφαιρεῖτε·
»ἀλλ' ἐκ τῶν ὅσα 'ς τὸ ταχὺ καὶ μαῦρον πλοῖον ἔχω,
»οὐδεὶς θὰ μ' ἀφαιρέσῃ τι παρὰ τὴν θέλησίν μου.
»εἰδὲ, ἐλθὲ, δοκίμασε, νὰ ἴδωσι καὶ οὗτοι,
»εὐθὺς τὸ μαῦρον αἷμά σου θὰ ῥεύσῃ εἰς τὸ δόρυ.»

Μὲ λόγους οὕτως ἐχθρικοὺς ἐκεῖνοι συγκρουσθέντες
ἠγέρθησαν· διέλυσαν δ' εὐθὺς παρὰ τὰ πλοῖα
τὴν σύνοδον τῶν Ἀχαιῶν. Κι' ὁ μὲν Πηλείδης τότε
εἰς τὰ ταχέα πλοῖά του καὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθε
μετὰ τῶν συνεταίρων του καὶ τοῦ Μενοιτιάδου,
Ὁ δ' Ἀγαμέμνων ἔῤῥιψε 'ς τὸ ὕδωρ εὔπλουν πλοῖον,
ἐνέβαλε δὲ εἴκοσιν ἐκλέξας κωπηλάτας·
τὴν ἑκατόμβην δ' ἔπειτα εἰσβίβασε τοῦ Φοίβου,
καὶ μόνος τὴν καλλίμορφον εἰσῆξε Βρισηΐδα.
Ὁ δὲ πολύφρων Ὀδυσσεὺς ὡς ἀρχηγὸς ἐπέβη.

Αὐτοὶ μὲν τὰς ὑγρὰς ὁδοὺς ἐπέπλεον εἰσβάντες.
Ὁ δὲ Ἀτρείδης πρόσταζε τὰ πλήθη ν' ἁγνισθῶσιν·
Ἡγνίζοντο δὲ κ' ἔῤῥιπτον τοὺς ῥύπους εἰς τὸν πόντον,
καὶ εἰς τὸν Φοῖβον ἔθυον τελείας ἑκατόμβας
ταύρων κ' αἰγῶν εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ ἀτρυγήτου πόντου.
Ἡ κνίσσα δὲ εἰς τὸν καπνὸν περιελισσομένη
ἀνέβαιν' εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ οὗτοι μὲν τοιαῦτα
ἐνήργουν κατὰ τὸν στρατόν. Μὴ παύων δ' ὁ Ἀτρείδης
τὴν ἔριν, ὡς ἠπείλησε προτοῦ τὸν Ἀχιλλέα,
εἶπε πρὸς τὸν Ταλθύβιον καὶ πρὸς τὸν Εὐρυβάτην,
τοὺς δύο του θεράποντας καὶ κήρυκας προθύμους.
—«Πορεύθητε εἰς τὴν σκηνὴν εὐθὺς τοῦ Ἀχιλλέως,
»κ' ἐδῶ τὴν καλλιπάρειον λαβόντες Βρισηΐδα
»ἐκ τῆς χειρὸς κομίσατε, εἰδέκε δὲν τὴν δώσῃ,
»θὰ τὴν ἐπάρω μόνος μου ἐλθὼν μὲ πλειοτέρους,
»καὶ τοῦτο φοβερώτερον πολὺ θενὰ τῷ ἦναι.»

Ὡς εἶπε τοὺς ἀπέστειλε, βαρὺν προστάξας λόγον.
Αὐτοὶ δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ ἀτρυγήτου πόντου
ἀνόρεκτα ἐβάδιζον· κ' εἰς τὰς σκηνὰς καὶ πλοῖα
τῶν Μυρμιδόνων ἔφθασαν. Καθήμενον δ' ἐκεῖνον
παρὰ τὸ μαῦρον πλοῖόν του καὶ τὴν σκηνήν του εὗρον.
Ἰδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Ἀχιλλεὺς διόλου δὲν ἐχάρη.
Ἐκ φόβου δὲ καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν μονάρχην οὗτοι
ἐστάθησαν, οὐδ' εἶπόν τι οὐδὲ ἠρώτων λέξιν.
Αὐτὸς δὲ τὸ ὑπώπτευσε 'ς τὸν νοῦν του καὶ τοὺς εἶπε
—»Χαίρετε πρέσβεις τοῦ Διὸς καὶ κήρυκες ἀνθρώπων,
»προσέλθετε, δὲν πταίετε ὑμεῖς ἀλλ' ὁ Ἀτρείδης,
»ὅστις σᾶς πέμπει ἕνεκα τῆς κόρης Βρισηΐδος·
»ἀλλ' ἄμε Πάτροκλ' εὐγενῆ ὡδήγησ' ἔξω ταύτην,
»καὶ ἄφες νὰ τὴν λάβωσιν· οἱ ἴδιοι δ' ἂς ἦναι
»ὡς μάρτυρες ἐνώπιον Θεῶν τῶν μακαρίων,
»κι' ἀνθρώπων τῶν θνητῶν, κι' αὐτοῦ τοῦ ἀπεινοῦς μο-
»ὅτι ἐὰν τὴν χρείαν μου οἱ ἄλλοι ποτὲ λάβουν [νάρχου.
»τὴν ἄδοξον καταστροφὴν αὐτῶν νὰ ἐμποδίσω . . .
»Πλὴν ἀληθῶς παραφρονεῖ ἐκεῖνος ὀλεθρίως,
»οὐδὲ νὰ ἴδῃ δύναται τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω,
»διὰ νὰ μάχωντ' οἱ λαοὶ παρὰ τὰ πλοῖα σῶοι.»

Ταῦτ' εἶπ' εὐθὺς δ' ὁ Πάτροκλος τὴν κόρην Χρυσηΐδα
τὴν ῥαδινὴν ἐξαγαγὼν παρέδωκεν εἰς τούτους.
Καὶ οὗτοι μὲν ἐπέστρεφον 'ς τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων,
ἀνόρεκτα δ' ἐβάδιζεν ἡ κόρη μετὰ τούτων,
Ὁ δ' Ἀχιλλεὺς ἐδάκρυσε· μακρὰν δὲ τῶν συντρόφων
ταχέως ἀποχωρισθεὶς ἐκάθισε πλησίον
εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς πολιᾶς θαλάσσης, ἀποβλέπων
κατὰ τὸ μαῦρον πέλαγος. Πολλὰ δὲ παρεκάλει
τὴν ποθητὴν μητέρα του τὰς χεῖράς του ἐκτείνων
—«Ἀφοῦ μ' ἐγέννησες βραχὺν νὰ ἔχω, μῆτερ, βίον,
»τιμὴν κἂν ὁ Ὀλύμπιος Θεὸς, ὁ ὑψιβρόντης,
»νὰ μοὶ παράσχῃ ὤφειλε· πλὴν τώρα οὐδ' ὀλίγον
»αὐτὸς δὲν μ' ἐτίμησεν· ἀφοῦ ὁ Ἀγαμέμνων
»Ἀτρείδης ὁ εὐρυσθενὴς μοῦ ἔκαμε τὴν ὕβριν,
»νὰ πάρῃ τὸ βραβεῖόν μου αὐτὸς καὶ νὰ τὸ ἔχῃ.»

Αὐτὰ δακρύων ἔλεγεν· εἰσήκουσε δὲ τοῦτον
εἰς τῆς θαλάσσης τοὺς μυχοὺς ἡ σεβασμία μήτηρ,
παρὰ τὸν γηραιὸν αὐτῆς πατέρα καθημένη·
ταχέως δ' ἐκ τῆς πολιᾶς θαλάσσης ὡς ὁμίχλη
ἐξῆλθε, καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ θρηνοῦντος·
καὶ τοῦτον μὲ τὴν χεῖρά της ἐθώπευσε καὶ εἶπε·
—«Τί κλαίεις, τέκνον; διατί λυπεῖται ἡ ψυχή σου;
»Εἰπὲ, μὴ κρύπτῃς τίποτε νὰ ἴδωμεν κι' οἱ δύω.»

Πρὸς ταύτην δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς βαρυστενάζων εἶπε
—Τὰ 'ξεύρεις ὅλα· τί πρὸς σὲ νὰ λέγω πάλιν ταῦτα;
»εἰς τὴν τοῦ Ἠετίωνος ἁγίαν πόλιν Θήβην
»ἐλθόντες ἐπορθήσαμεν αὐτήν· τὰς λείας δ' ὅλας
»ἐνταῦθα ἐκομίσαμεν· καὶ ταύτας μὲν δικαίως
»διένειμαν τῶν Ἀχαιῶν οἱ παῖδες πρὸς ἀλλήλους·
»καλλίμορφον δ' ἐκλέξαντες τὴν κόρην Χρυσηΐδα
»εἰς τὸν Ἀτρείδην ἔδωκαν. Κατόπιν δὲ ὁ Χρύσης,
»ὁ ἱερεὺς τοῦ φοβεροῦ τοξότου Φοίβου, ἦλθε
»'ς τῶν χαλκενδύτων Ἀχαιῶν τὰ ταχυπόρα πλοῖα,
»πρὸς λύτρωσιν τῆς κόρης του μυρία φέρων λύτρα,
»ἐκ σκήπτρου δὲ χρυσοῦ κρατῶν εἰς χεῖρας κρεμαμέ-
»στεφάνους τοῦ Ἀπόλλωνος, τοξότου μακροβόλου [νους
»τοὺς Ἕλληνας δὲ ἅπαντας ἐκεῖνος παρεκάλει,
»καὶ μάλιστα τοὺς ἀρχηγοὺς λαῶν Ἀτρείδας δύω·
»καὶ πάντες μὲν οἱ Ἕλληνες ἐπευφημοῦντες τότε

»νὰ σεβασθῶσιν ἔλεγον τὸν ἱερέα πρέπει,
»καὶ λῦτρα νὰ δεχθοῦν λαμπρά· δὲν ἤρεσ' ὅμως τοῦτο
»ποσῶς εἰς τἀγαμέμνονος Ἀτρείδου τὴν καρδίαν,
»καὶ τὸν ἀπέπεμπε κακῶς τραχεῖς ἐκφέρων λόγους·
»ὁ γέρων δ' ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὠργισμένος·
»προσευχηθέντος δὲ αὐτοῦ, ἐπήκουσεν ὁ Φοῖβος
»μεγάλως ἀγαπῶν αὐτὸν, κακὸν δ' ἔῤῥιψε βέλος
»εἰς τοὺς Ἀργείους, κι' οἱ λαοὶ ἀπέθνησκον ἀθρόοι·
»παντοῦ δὲ κατὰ τὸν εὐρὺν στρατὸν τῶν Πανελλήνων
»τὰ θεῖα βέλη ἔπιπτον. Εἰδήμων δέ τις μάντις
»τοῦ Εὐθυβόλου πρὸς ἡμᾶς προεῖπε τὰς μαντείας·
»εὐθὺς δὲ νὰ πραΰνωμεν παρώτρυνον τὸν Φοῖβον
»ἐγὼ πρὸ πάντων, πλὴν ὀργὴ κατόπιν τὸν Ἀτρείδην
»κατέλαβε, καὶ ἐγερθεὶς ταχέως διὰ λόγου
»μ' ἠπείλησεν, ἡ δ' ἀπειλὴ τετελεσμένη εἶναι·
»διότ' οἱ μὲν γοργόφθαλμοι Ἀργεῖοι εἰς τὴν Χρύσην
»μὲ πλοῖον στέλλουσι ταχὺ ἐκείνην, καὶ κομίζουν
»καὶ δῶρα εἰς τὸν ἄνακτα. Οἱ κήρυκες δ' ἀρτίως
»ἀπῆλθον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὴν κόρην Βρισηΐδα
»λαβόντες, ἣν μοὶ ἔδωκαν οἱ παῖδες τῶν Ἑλλήνων·
»πλὴν τώρα σὺ, ἂν δύνασαι, βοήθει τὸν υἱόν σου,
»κ' ἐλθοῦσα εἰς τὸν Ὄλυμπον ἱκέτευσον τὸν Δία,
»ἐάν ποτ' εὐχαριστήσες τὴν τοῦ Διὸς καρδίαν
»μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον σου, διότι καυχωμένην
»εἰς τοῦ πατρὸς τἀνάκτορα σὲ ἤκουσα πολλάκις,
»ὅτ' ἔλεγες πῶς ἔσωσες ἐκ τῶν Θεῶν σὺ μόνη
»τὸν Δία τὸν ὀμβροποιὸν ἐκ τοῦ αἰσχροῦ ὀλέθρου·
»ἐνῷ τινὲς Ὀλύμπιοι ἐζήτουν νὰ τὸν δέσουν·
»ὁ Ποσειδῶν κ' ἡ Ἀθηνᾶ Παλλὰς μετὰ τῆς Ἥρας,
»πλὴν σὺ, θεὰ, ἐκ τῶν δεσμῶν τὸν ἔλυσες κρυφίως
»εὐθὺς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καλέσασα Ὀλύμπου
»τὸν Ἑκατόγχειρον. (Αὐτὸν Αἰγαίωνα μὲν πάντες
»οἱ ἄνθρωποι, οἱ δὲ Θεοὶ Βριάρεων καλοῦσι)
»διότι δυνατώτερος καὶ τοῦ πατρός του εἶναι·
»Αὐτὸς λοιπὸν ἐκάθισε πλησίον τοῦ Κρονίδου
»ἐπὶ τῇ δόξῃ γαυριῶν, καὶ τοῦτον φοβηθέντες
»οἱ ὄλβιοι Ὀλύμπιοι δὲν ἔδεσαν τὸν Δία·
»αὐτὰ τώρ' ἀναμνήσασα πρὸς τοῦτον παρακάθου,
»καὶ πέσε του 'ς τὰ γόνατα· καὶ ἴσως εὐδοκήσῃ,
»τοὺς Τρῶας μόνον βοηθῶν νὰ σπρώξῃ σφαζομένους
»τοὺς Ἕλληνας 'ς τὰ πλοῖά των περὶ τὴν παραλίαν·
»καὶ οὕτω τὸν μονάρχην των νὰ τὸν χαρῶσιν ὅλοι·
»Ἀτρείδης δ' ὁ εὐρυσθενὴς τὸ σφάλμα του νὰ ἴδῃ
»τὸν ἄριστον τῶν Ἀχαιῶν οὐδόλως ἐκτιμήσας.»

Κατόπιν δάκρυ χέουσα ἡ Θέτις τἀπεκρίθη·
—«Φεῦ, τέκνον, τί σ' ἀνέτρεφον κακόμοιρον τεκοῦσα;
»ἂς κάθησο κἂν ἄδακρυς κι' ἄλυπος πρὸ τῶν πλοίων,
»ἀφοῦ βραχὺν κι' οὐχὶ πολὺ μακρὸν τὸν βίον ἔχεις·
»πλὴν ὄντα ταχυθάνατον καὶ ἄτυχον πρὸ πάντων
»ἐντὸς τοῦ οἴκου σ' ἔτεκον κατὰ κακήν σου μοῖραν·
»ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς Ὀλύμπου ἀναβαίνω
»καὶ πρὸς τὸν τερπικέραυνον Κρονίδην θ' ἀναφέρω
»τὸν λόγον σου ἐγὼ αὐτή, ἂν ἴσως καὶ τὸν πείσω·
»πλὴν τώρα σὺ καθήμενος πρὸ τῶν ταχέων πλοίων
»ὀργίζου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ μὴ πολέμει πάντη,
»διότ' εἰς τὸν Ὠκεανὸν χθὲς χάριν εὐωχίας
»ὁ Ζεὺς πρὸς τοὺς Αἰθίοπας ἀπῆλθε τοὺς ἀμέμπτους,
»καὶ πάντες οἱ Ὀλύμπιοι Θεοὶ τὸν ἠκολούθουν·
»θὰ ἔλθῃ δ' εἰς τὸν Ὄλυμπον τὴν δωδεκάτην πάλιν,
»καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Διὸς τὸν χαλκοπατωμένον
»ὑπάγω τότε, καὶ αὐτὸν πεσοῦσα εἰς τὸ γόνυ
»θὰ ἱκετεύσω, καὶ θαῤῥῶ πῶς θὰ τὸν καταπείσω.

Ὡς εἶπεν ἀνεχώρησεν, αὐτοῦ δ' ἀφῆκε κεῖνον
ὀργίλην ἔχοντα ψυχὴν ἐκ τῆς εὐζώνου κόρης,
ἣν βίᾳ τῷ ἀφῄρεσαν παρὰ τὴν θέλησίν του.

Ὁ Ὀδυσσεὺς δ' ἀφίκετο κομίζων εἰς τὴν Χρύσην
τὴν ἑκατόμβην τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ δ' αὐτοὶ εἰσῆλθον
εἰς τὸν βαθὺν λιμένα της, τὰ μὲν ἱστία τότε
συνέστειλαν, καὶ ἔθεσαν ἐντὸς τοῦ μαύρου πλοίου·
ἐνέβαλον δὲ τὸν ἱστὸν ἐντὸς τῆς ἱστοθήκης,
ταχέως ἀπολύσαντες τὰ πρότονα σχοινία·
κωπηλατοῦντες δ' ἔσυρον τὸ πλοῖον εἰς τὸν ὅρμον·
καὶ 'δέσαν τὰ πρυμνόσχοινα καὶ ῥίψαν τὰς ἀγκύρας·
ἀπέβησαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς προκυμαίας,
κ' ἐξέβαλον τὰ σφάγια τοῦ μακροβόλου Φοίβου·
ἐξῆλθε δὲ κι' ἡ Χρυσηΐς τοῦ ποντοπόρου πλοίου,
ἣν ὁ πολύφρων Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν βωμὸν κομίσας
ἀπέθεσ' εἰς τοῦ ποθητοῦ πατρὸς τὰς χεῖρας λέγων.
—Μὲ ῥέλλει, Χρύση, τῶν λαῶν ὁ ἄρχων Ἀγαμέμνων
»νὰ φέρω μὲν τὴν κόρην σου, ἁγίαν δ' ἑκατόμβην
»νὰ θύσω εἰς τὸν ἄνακτα πρὸς χάριν τῶν Ἑλλήνων,
»διὰ νὰ ἱλεώσωμεν τὸν Φοῖβον, ὅστις τώρα
»ἀπέστειλε πολύστονα εἰς τοὺς Ἀργείους ἄλγη.»

Ὡς εἶπεν εἰς τὰς χεῖράς του ἀπέθεσε τὴν κόρην·
ὁ δ' ἐν χαρᾷ τὴν ποθητὴν ἐδέχθη θυγατέρα.
Ταχέως δ' οὗτοι τὴν κλεινὴν τοῦ Φοίβου ἑκατόμβην
περὶ τὸν εὔδμητον ναὸν παρέστησαν ἐν τάξει·
χειρονιφθέντες δ' ἔπειτα ἐπῆραν οὐλοχύτας·
μεγάλα δ' ηὔχετο ὑψῶν τὰς χεῖράς του ὁ Χρύσης.
—«Ἐπάκουσον, λαμπρότοξε, ὑπέρμαχε τῆς Χρύσης
»εἰς θείας Κίλλης, κραταιὲ μονάρχα τῆς Τενέδου·
»καὶ πρὶν μὲν ἤδη μ' ἤκουσας πρὸς σέ ποτ' εὐχηθέντα,
»καὶ νῦν δὲ πάλιν τὴν εὐχὴν ἐκπλήρωσόν μοι ταύτην·
»τοὺς Ἕλληνας ἐκ τοῦ αἰσχροῦ ὀλέθρου σῶσον πλέον.»

Τοιαῦτα εἶπ' εὐχόμενος· ἐπήκουσε δ' ὁ Φοῖβος.
Ἀφοῦ δὲ προσηυχήθησαν καὶ ῥίψαν οὐλοχύτας,
τῶν ζώων πρῶτα τοὺς λαιμοὺς συνέστρεψαν πρὸς τ'
τὰ ἔσφαζαν κ' ἐξέδαρον καὶ 'κόψαν τοὺς μηροὺς των
περιεκάλυψαν δ' αὐτοὺς διὰ διπτύχου πάχους· [ἄνω,
κρεάτων δ' ἔπειτα ὠμῶν ἐπέθεσαν τεμάχη,
ὁ γέρων δὲ τὰ ἔκαιεν ἐπὶ κομμένων ξύλων,
κ' ἐπέσταζ' οἶνον μέλανα, πλησίον του δὲ νέοι
λαβὰς μὲ πέντε ὀβελοὺς ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας.

Ὡς δ' οἱ μηροὶ ἐκάησαν καὶ ἔφαγον τὰ σπλάγχνα,

κατέκοψαν κ' ἐπέρασαν εἰς ὀβελοὺς τὰ ἄλλα,
κ' ἐπιτηδείως ψήσαντες ἀπέσυραν τὰ πάντα.

Καὶ ἅμα ἐτελείωσαν τὸ ἔργον καὶ τὸ γεῦμα
ἑτοίμασαν, συνέτρωγον· οὐδὲν δὲ ἡ καρδία
κατὰ τὸ ἴσα μεριστὸν συμπόσιον ἐζήτει.

Ὡς δ' ἔσβεσαν τῆς βρώσεως καὶ πόσεως τὸν πόθον,
οἱ νέοι ἐξεχείλισαν μὲ οἶνον τοὺς κρατῆρας,
καὶ σπένδοντες διένειμαν μὲ κίληκας εἰς πάντας.

Αὐτοὶ λοιπὸν τῶν Ἀχαιῶν οἱ παῖδες ἐξιλέουν
μὲ ὑμνῳδίας τὸν Θεὸν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας,
παιᾶνας ἄδοντες καλοὺς, τὸν εὔστοχον τοξότην
ὑμνοῦντες· οὗτος δ' ἐκ ψυχῆς ἐτέρπετο ἀκούων.
Ὁπόταν δὲ ὁ ἥλιος κατέδυσε καὶ σκότος
ἐπῆλθεν, ἐκοιμήθησαν σιμὰ τῶν πρυμνησίων
Ἀφοῦ δ' ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἠὼς πρωΐ ἐφάνη,
ἀνέπλεον πρὸς τὸν εὐρὺν στρατὸν τῶν Πανελλήνων.
Ὁ δ' Εὐθυβόλος οὔριον πρὸς τούτους πνεῦμα στέλλει.
ἀνώρθωσαν δὲ τὸν ἱστὸν, καὶ τὰ λευκὰ ἱστία
ἐξήπλωσαν, ὁ δ' ἄνεμος τὸ μέσον τοῦ πανίου
ἐφούσκωσε, μεγάλως δὲ τὸ μελανόχρουν κῦμα
περὶ τὴν τρόπιν κόχλαζε, τοῦ πλοίου προχωροῦντος·
τοὺς δρόμους σχίζον δ' ἔτρεχεν αὐτὸ κατὰ τὸ κῦμα.

Ὡς δ' ἔφθασαν εἰς τὸν εὐρὺν στρατὸν τῶν Πανελλήνων
εἰς τὴν ξηρὰν ἀνέσυρον τὸ μελανόχρουν πλοῖον [ων,
ἐπὶ τῆς ἄμμου ὑψηλὰ, μακρὰ δ' ὑποβαλόντες
στηρίγματα ἐσκόρπισαν εἰς τὰς σκηνὰς καὶ πλοῖα.

Ὁ δὲ ταχύπους Ἀχιλλεὺς θεογενὴς Πηλείδης,
ὠργίζετο καθήμενος πρὸ τῶν ταχέων πλοίων,
καὶ οὔτε εἰς τὴν τίμανδρον βουλὴν προσῆλθε πλέον,
οὐδ' εἰς τὰς μάχας, ἀλλ' ἐκεῖ ἐβαρυθύμει μένων.

Ἀφοῦ δ' ἐφάνη ἕκτοτε Ἠὼς ἡ δωδεκάτη,
Ὁμοῦ ὅλ' οἱ ἀθάνατοι 'ς τὸν Ὄλυμπον ἀπῆλθον·
ἐπροπορεύετο δ' ὁ Ζεύς. Ἡ Θέτις ἐντοσούτω
οὐδόλως ἐλησμόνησε τὰς ἐντολὰς τοῦ τέκνου,
ἀλλὰ ἐξῆλθε τὸ πρωΐ 'ς τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης,
καὶ εἰς τὸν μέγαν Ὄλυμπον, τὸν οὐρανὸν, ἀνέβη·
καθήμενον δ' ἀπήντησε τὸν παντεπόπτην Δία,
ἐπὶ ὑψίστης κορυφῆς τοῦ πολυλόφου ὄρους
μακρὰν τῶν ἄλλων, καὶ αὐτοῦ καθίσασα πλησίον
τὰ γόνατά του ἔψαυσε μὲ τὴν ἀριστεράν της,
κ' ἐθώπευσε τὸν πώγωνα διὰ τῆς δεξιᾶς της·
προσεῖπε δ' ἱκετεύουσα τὸν ἄνακτα Κρονίδην.
—«Ζεῦ πάτερ, ἂν ἐν τοῖς Θεοῖς μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον
»σ' ὠφέλησά ποτε, αὐτὸν τὸν πόθον πλήρωσόν μοι·
»ἀφοῦ βραχυβιώτατος ὡρίσθη ὁ υἱός μου
»ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, τίμησον αὐτὸν, διότι τώρα
»τὸν ὕβρισεν ὁ ἀρχηγὸς λαῶν ὁ Ἀγαμέμνων,
»καὶ ἥρπασε τὸ γέρας του ὁ ἴδιος καὶ ἔχει.
»ἀλλὰ σὺ, Ζεῦ Ὀλύμπιε κ' ἐχέφρον, τίμησέ τον,
»καὶ μέχρις οὗ οἱ Ἕλληνες τιμήσουν τὸν υἱόν μου
»κ' ἐν δόξῃ ἀνυψώσωσι, 'ς τοὺς Τρῶας δίδου νίκας.»

Τοιαῦτα εἶπεν· ἀλλ' ὁ Ζεὺς, ὁ συγκροτῶν τὰ νέφη,
οὐδὲν πρὸς ταύτην ἔλεγεν, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον
ἐκάθητο ἐν σιωπῇ. Ἡ Θέτις δ', ὡς ἐκράτει
τὰ γόνατά του, ἔμενε σφιγκτὰ προσκολλημένη,
καὶ πάλιν τῷ ἀπέτεινεν ἐρώτησιν δευτέραν.
—«Ἀληθινὴν ὑπόσχεσιν εἰπέ μοι κατανεύων
»ἢ ἀνανεύων, ἐπειδὴ οὐδένα σὺ φοβεῖσαι,
»διὰ νὰ ἴδω καθαρὰ, ὁπόσον ἐγὼ μόνη
»περιφρονοῦμαι μεταξὺ τῶν ἀθανάτων ὅλων.»

Ζεὺς δ' ὁ τὰ νέφη συγκροτῶν βαρυστενάξας εἶπεν·
—«Ὤχ τί κακὰ θὰ μ' εὕρωσι, διότι μὲ τὴν Ἥραν
»εἰς ἔχθραν μὲ παρακινεῖς, ἐὰν μὲ παροξύνῃ
»μὲ λόγους ὀνειδιστικοὺς, ἀφοῦ καὶ ἄνευ λόγου
»μ' ὑβρίζει αὕτη πάντοτε ἐν μέσῳ τῶν μακάρων,
»καὶ λέγει ὅτι βοηθῶ τοὺς Τρῶας εἰς τὰς μάχας,
»ἀλλὰ σὺ τώρα ὕπαγε, μὴ σὲ νοήσ' ἡ Ἥρα,
»καὶ 'γὼ θὰ ἐπιμεληθῶ νὰ ἐκτελέσω ταῦτα·
»τὴν κεφαλὴν δ' ἵνα πεισθῇς, ἰδοὺ σοὶ κατανεύω·
»τεκμήριον δ' εἰς τοὺς θεοὺς παρέχω τοῦτο μέγα·
»διότι μὲ τὴν κεφαλὴν ἐάν τι κατανεύσω,
»τὸ ἐκτελῶ, οὐδ' ἀπατῶ, οὐδὲ μεταμελοῦμαι.»

Ὡς εἶπε μὲ τὰς μελανὰς ἐπένευσεν ὀφρῦς του
ὁ Ζεὺς, ἡ δὲ ἀθάνατος τοῦ βασιλέως κόμη
ἐκ τῆς ἀφθάρτου κεφαλῆς κυμαίνουσα ἐχύθη·
βιαίως δὲ ἐκλόνισε τὸν Ὄλυμπον τὸν μέγαν·

Καὶ τότε ἐχωρίσθησαν τοιαῦτα βουλευθέντες·
καὶ κείνη μὲν ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἐπήδησεν Ὀλύμπου
εἰς τὴν εὐρεῖαν θάλασσαν, ὁ Ζεὺς δὲ εἰς τὸν οἶκον.

Οἱ δὲ Θεοὶ ἠγέρθησαν, ἐλθόντος τοῦ πατρός των,
ἐκ τῶν ἑδρῶν, καὶ οὔτε εἷς ἐτόλμησε νὰ μείνῃ
παρόντος, ἀλλ' ἐστάθησαν ἐνώπιόν του πάντες.

Ὁ μὲν λοιπὸν ἐκάθισεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ θρόνου.
Ἡ δ' Ἥρα δὲν ἠγνόησεν ἰδοῦσα, ὅτ' ἡ Θέτις,
τοῦ θαλασσίου γέροντος ἡ ἀργυρόπους κόρη,
συνεβουλεύθη μετ' αὐτοῦ κρυφίως, καὶ ἀμέσως
ἀπέτεινεν ἐγγυκτικοὺς πρὸς τὸν Κρονίδην λόγους·
—«Τίς πάλιν μετὰ σοῦ θεὸς, πανοῦργε, συνεσκέφθη;
»Σ' ἀρέσκει πάντοτε μακρὰν ἐμοῦ ν' ἀποφασίζῃς
»σκεπτόμενος ἐν τῷ κρυπτῷ· ποτέ σου δὲ προθύμως
»νὰ μ' εἴπῃς δὲν ἠθέλησας, τί ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου.»

Ὁ τῶν θεῶν δὲ καὶ θνητῶν πατὴρ τῇ ἀπεκρίθη·
—«Νὰ μάθῃς, Ἥρα, ὅλας μου τὰς σκέψεις μὴν ἐλπίζῃς·
»αὐτὸ σοῦ πίπτει δύσκολον, ἂν κ' εἶσαι σύζυγός μου,
»καὶ ἂν μὲν κρίνω τι καλὸν καὶ σὺ νὰ τὸ γνωρίζῃς,
»κανεὶς Θεὸς ἢ ἄνθρωπος πρὸ σοῦ δὲν θὰ τὸ μάθῃ·
»ἀλλ' ὅ,τι θέλω τῶν θεῶν μακρὰν ν' ἀποφασίσω,
»μὴ ἐρωτᾷς περὶ αὐτοῦ μηδὲ πολυπραγμόνει.»

Ἀντεῖπε δ' ἡ βοόφθαλμος καὶ σεβασμία Ἥρα.
—«Κρονίδη φοβερώτατε, ὁποῖον λόγον εἶπες;
»διόλου δὲν σ' ἐρώτησα προτοῦ, οὐδὲ μὲ μέλλει·
»καὶ λέγε ὅλως ἥσυχος ὁπόσα καὶ ἂν θέλῃς·
»ἀλλὰ φοβοῦμαι νῦν πολὺ μὴ σ' ἀπατήσ' ἡ Θέτις,
»τοῦ θαλασσίου γέροντος ἡ ἀργυρόπους κόρη.

»Αὐτὴ πρωΐ ἐκάθισε πλησίον σου λαβοῦσα
»τὰ γόνατά σου, κι', ὡς φρονῶ, κατένευσας πρὸς ταύ-
»τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸν μὲν Πηλείδην θὰ τιμήσῃς, [τὴν
»παρὰ τὰ πλοῖα δ' Ἕλληνας πολλοὺς θὰ καταστρέψῃς.

Ζεὺς δ' ὁ τὰ νέφη συγκροτῶν ἀποκριθεὶς τὴν εἶπεν.
—«Ἀείποτ' ὑποπτεύεσαι, οὐδὲ σοῦ διαφεύγω,
»ἀχρεία, πλὴν οὐδέποτε οὐδὲν θὰ κατορθώσῃς·
»καὶ μᾶλλον θέλεις κατὰ σοῦ τὸ μῖσός μου ἐγείρει·
»καὶ τότε φρίκην εἰς ἐσὲ θὰ προξενήσῃ τοῦτο·
»ἂν δ' εἶναι τοῦτο ἀληθὲς, ἐγὼ τὸ θέλω οὕτω·
»σιγῶσα κάθου τὸ λοιπὸν κ' εἰς ὅ,τι λέγει πείθου·
»διότι πάντες οἱ θεοὶ, ὅσ' εἶν' ἐν τῷ Ὀλύμπῳ,
»δὲν θὰ σοὶ χρησιμεύσωσιν, ἐὰν σὲ πλησιάσω
»καὶ καταφέρω ἐπὶ σοῦ τὰς ἀπτοήτους χεῖρας.»

Ὡς εἶπεν, ἡ βοόφθαλμος καὶ σεβασμία Ἥρα
'φοβήθη, καὶ ἐκάθισεν ἀμέσως σιωπῶσα,
καὶ 'κράτησε πραΰνασα τὴν προσφιλῆ καρδίαν·
ἐστέναξαν δὲ οἱ θεοὶ εἰς τοῦ Διὸς τὸν οἶκον.

Ὁ καλλιτέχνης δ' Ἥφαιστος ἀνέλαβε τὸν λόγον.
—«Ὀλέθρια κι' ἀφόρητα τῷ ὄντι εἶναι ταῦτα,
»ἀφοῦ ὑμεῖς διὰ θνητοὺς ἐρίζετε ἐνταῦθα,
»καὶ τοὺς Θεοὺς ταράσσετε, οὐδὲ θὰ αἰσθανθῶμεν
»τοῦ γεύματος τὴν ἡδονὴν μ' αὐτὰς τὰς ἀηδίας·
»τὴν δὲ μητέρα παραινῶ, ἂν καὶ νοήμων εἶναι,
»νὰ χαρισθῇ εἰς τὸν καλὸν πατέρα μας Κρονίδην
»μὴ οὗτος αὖθις ὀργισθεὶς τὸ γεῦμά μας ταράξῃ·
»διότι ὁ ἀστράπτων Ζεὺς, καὶ μόνον ἂν θελήσῃ
»νὰ ἐκτεινάξῃ τῶν ἑδρῶν... πολὺ ὑπερισχύει·
»πλὴν καθησύχασον αὐτὸν μὲ λόγους μειλιχίους,
»ἀμέσως δ' ὁ Ὀλύμπιος θὰ λάβῃ εὐσπλαγχνίαν.»

Ὡς εἶπεν ἀνεπήδησε, κ' εἰς τῆς καλῆς μητρός του
τὴν χεῖρα διπλοπότηρον ἐνέθεσε καὶ εἶπεν·
—«Ὑπόμεινε καὶ κράτησε τὴν λύπην σου, ὦ μῆτερ,
»μήπως, ἐνῷ σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἴδω δαιρομένην
»ἐνώπιόν μου, τότε δὲ δὲν θέλω ἐμπορέσει,
»καίτοι πολὺ λυπούμενος, εἰς σὲ νὰ χρησιμεύσω,
»διότι εἶναι φοβερὸς ὁ Ζεὺς, ὅτ' ἐπιπίπτει·
»καθ' ὅσον ἤδη κι' ἄλλοτε, ὁπότε προὐθυμήθην
»νὰ σὲ συνδράμω μ' ἔρριψεν ἐκ τοῦ ποδὸς ἁρπάσας
»ἀπὸ τὰ θεῖα μέγαρα, ὁλόκληρον δ' ἡμέραν
»κατεφερόμην, κ' ἔπεσα περὶ δυσμὰς ἡλίου
»εἰς Λήμνον, ἔμεινα δ' ἐκεῖ ὀλιγοθυμημένος.
»ἔνθα πεσόντα μ' ἔσωσαν οἱ Σίντιες ταχέως.»

Ὡς εἶπεν, ἐμειδίασεν ἡ Ἥρα ἡ λευκόχειρ,
καὶ 'δέχθη παρὰ τοῦ υἱοῦ τὸ πόμα μειδιῶσα·
τὸ νέκταρ δ' οὗτος τὸ γλυκὺ ἀντλῶν ἀπὸ κρατῆρος
εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς Θεοὺς ἐμπείρως οἰνοχόει·
κι' ἠγέρθη γέλως ἄσβεστος ἐν τοῖς Θεοῖς, ὡς εἶδον
'ς τὴν αἴθουσαν τὸν Ἥφαιστον καλῶς διακονοῦντα.

Καὶ οὕτω εὐωχοῦντο μὲν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας
μέχρις ἡλίου δύσεως, οὐδὲν δὲ ἡ καρδία
κατὰ τὸ ἴσα μεριστὸν συμπόσιον ἐζήτει,
οὐδὲ τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος περικαλλῆ κιθάραν,
ἣν ἔχων οὗτος ἔπαιζεν, οὐδὲ τὰς Μούσας ὅλας
ἀδούσας διαδοχικῶς διὰ φωνῆς ὡραίας.

Εὐθὺς δ' ἀφοῦ τὸ λάμπον φῶς ἐκρύφθη τοῦ ἡλίου,
αὐτοὶ μὲν εἰς τὰ ἴδια νυστάζοντες ἀπῆλθον,
ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἥφαιστος, χωλὸς ἐξακουσμένος,
ἐντέχνως κατεσκεύασε τὰ δώματα ἑκάστου.
Ὁ Ζεὺς δὲ, ὁ τοὺς κεραυνοὺς ἐκ τοῦ Ὀλύμπου πέμπων,
ἀπῆλθεν εἰς τὴν κλίνην του, ἐφ' ἧς τὸ πρὶν 'κοιμᾶτο,
ὁπόταν πρὸς αὐτὸν γλυκὺς ἐπήρχετο ὁ ὕπνος·
πλησίον δ' ἡ χρυσόθρονος Ἥρα συγκατεκλίθη.

Γ. Ε. Α.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΛΕΞΙΚΟΝ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, φιλοπονηθὲν μὲν ὑπὸ Κυριακοῦ Φιλοξένους τοῦ Ἐφεσιομάγνητος, (τόμ. ά, τεῦχ. ά) ἐκδιδόμενον δ' ἐγκρίσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀνὰ χεῖρας πονήματος δοξάζων ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς μουσικὴ βάσιν καὶ μητέρα ἔχει τὴν ἀρχαίαν, ἢ μᾶλλον ὅτι, ὡς λέγει ἐν προοιμίῳ, εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία «ἐκ παραδόσεως καὶ γραφῆς μέχρις ἡμῶν ἀπὸ προγόνων καταντήσασα,» προτίθεται διὰ παραλληλισμῶν, καὶ μαρτυριῶν, καὶ τεκμηρίων, καὶ παραδειγμάτων οὐχὶ ἁπλῶς εὐμηχάνων, ἀλλὰ ἐμβριθῶν, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ πειστικῶν, ν' ἀποδείξῃ τὴν συγγένειαν ταύτης πρὸς ἐκείνην. Ἐγκρατὴς ὢν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς, πολλὴν δὲ ἔχων τὴν καρτερίαν καὶ μείζονα τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ἐμελέτησε πάντας τοὺς περὶ αὐτῆς συγγράψαντας ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους, καὶ μετὰ τὴν μελέτην συμπεραίνει μὲν ὅτι τὰ μέτρα ἐτηρήθησαν τὰ αὐτὰ, ἀμφιβάλλει ὅμως ἂν τὸ μέλος περιῆλθεν ἀπαραχάρακτον μέχρις ἡμῶν. Καὶ ἴσως δὲν ἔχει ἄδικον, οὐ μόνον διότι νομίζομεν τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν ἐπιδεκτικὴν τῆς ἁρμονίας, τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἐστερεῖτο μὲν πάλαι στερεῖται δὲ σήμερον, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης· αὕτη μὲν περιεσώθη εἰ καὶ λελωβημένη ἡ αὐτὴ, ἡ προσῳδία ὅμως ἀπωλέσθη.

Ἐκ τῶν τεκμηρίων ἅτινα προσάγει ὁ συγγραφεὺς εἰς ἀπόδειξιν τῶν λόγων αὐτοῦ, δύο φαίνονται περιεργότατα, ἀλλὰ μὴν καὶ προσοχῆς ἄξια· τὸ τῶν σημαδοφώνων καὶ τὸ τοῦ τονισμοῦ.

Τὰ σημαδόφωνα, κατ' αὐτὸν, εἶναι ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου, νῦν μὲν ἀνεστραμμένα, νῦν δὲ καθειλκυσμένα, ἄλλοτε πλάγια καὶ ἄλλοτε ἄλλως· ἀλλ' ὅπως ἐννοήσῃ καλῶς τοῦτο ὁ ἀναγνώστης ἀνάγκη νὰ ἴδῃ τὰ μουσικὰ αὐτὰ σημεῖα κεχαραγμένα ἐν τῷ *Λεξικῷ* καὶ παραβεβλημένα πρὸς τὰ ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα.

Τὸ δεύτερον παράδειγμα φαίνεται ἡμῖν ἄξιον βαθυτέρας ἐρεύνης. Ὁ συγγραφεὺς συγκρίνει τὰ μέτρα πολλῶν εἱρμῶν πρὸς τὰ μέτρα στίχων τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ καὶ ἄλλων, καὶ εὑρίσκων αὐτὰ ὅμοια εἰκάζει ὅτι καὶ ὁ μουσικὸν τονισμὸς ἦτο ὅμοιος· διὸ καὶ παραθέτει ἀμφότερα τετονισμένα. Τῆς Ὀδυσσείας, παραδείγματος χάριν, τὸ *ὦ πόποι, ἦμαι ἄχος περὶ τ' αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων*, τονίζεται ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸν εἱρμὸν *Ἀβραμιαῖοί ποτε* κλ. Τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους *Ἀζύγισμεν τοῖσιν ἵπποις* κατὰ τὸ *Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ παρθενία*, τὸ τοῦ Σοφοκλέους *Ἕκτωρ μὴν ᾧ τοῦ δ' ἐδωρήθη πάρα*, κατὰ τὸ *Ἄναξ ἀνάκτων* καὶ καθεξῆς. Τοιαῦται παραβολαὶ παραθέτονται οὐκ ὀλίγαι, μάλιστα ἐκ τοῦ Ὁμήρου.

Καὶ ταῦτα μὲν δέονται, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν συγγραφέα, καὶ περαιτέρω μελέτης πρὸς ἐξίχνευσιν τῆς ἀληθείας· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅλως καινοφανὲς καὶ εὐσυνείδητον, θέλει χρησιμεύσει ὡς ἀφετηρία περὶ πολλὰ ἀσφαλὴς κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς μουσικὴ εἶναι ἡ ἀρχαία παρεφθαρμένη, δὲν διστάζομεν νὰ βεβαιώσωμεν διὰ τὸν λόγον πρὸ πάντων τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, «οὐ μόνον διότι ἡ ἄλυσις τῆς παραδόσεως ἔφθασεν ἐν γένει καὶ μέχρις ἡμῶν ἀσύντριπτος, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὴ ἡ ἐκκλησία δὲν ἀπηξίωσε νὰ τηρήσῃ ἔθη τινὰ ἐκ τῶν τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων. Ὅσῳ ἀναμφισβήτητοι καὶ ὅσῳ καταφανεῖς καὶ ἂν ὁμολογοῦνται ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ θειότης τῆς χριστιανικῆς πίστεως, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξοντωθῇ διὰ μιᾶς θρησκεία πατροπαράδοτος, προαιωνία τὴν καταγωγὴν καὶ μηδεμίαν σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὴν νεωτέραν. Ἰδοὺ διὰ τί οἱ ἀληθῶς σοφοὶ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, συγκαταβαίνοντες εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, παρεδέχθησαν οὐκ ὀλίγα ἐκ τοῦ περὶ τῆς θυσίας τυπικοῦ τῶν ἀρχαίων. Οὐδόλως ἄρα παράδοξον ἂν παρεδέχθησαν καὶ τὴν μουσικήν· οὐδ' ἐννοοῦμεν διὰ τί ἤθελον ἀποδυθῇ εἰς ματαίους κόπους ἵνα δημιουργήσωσι νέαν, παρούσης τῆς πατρικῆς, τῆς ἀνηκούσης μάλιστα εἰς τὸ πλέον πεπολιτισμένον τῶν τότε ἐθνῶν» (1).

Καὶ ἡ ἐπιτροπὴ δὲ ἥν τινα συνέστησε τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχεῖον ἵνα ἐξετάσῃ τὸ *Λεξικόν*, θεωρεῖ αὐτὸ ἄξιον πολλοῦ λόγου. Καὶ οὐ μόνον ἐπαινεῖ τὸν συγγραφέα διότι πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοιαύτης συγγραφῆς, ἀλλὰ καὶ διότι «ἠνέωξε στάδιον εἰς ἔργον, τὸ ὁποῖον τελειοποιούμενον δύναται νὰ λύσῃ μουσικὰ ζητήματα κλ.»

(1) Πανδ. τόμ. ΙΕ', σελ. 452 — 453. Ἴδε καὶ Εὐγενίου τοῦ Βρυλγάρεως πραγματείαν περὶ Μουσικῆς ἐκδοθεῖσαν ἐν Τεργέστῃ τὸ 1868 ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀνδρονίκου Κ. Δημητρακοπούλου.

Τὸ *Λεξικὸν* τοῦτο συντεταγμένον ὅπως καὶ πάντα τὰ λεξικὰ κατ' ἀλφάβητον, περιέχει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὀνοματολογίαν καὶ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς τὰς ἑρμηνείας περὶ ὧν εἴπομεν. Σύγκειται δὲ ἐκ σελίδων τεσσάρων πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα (εἰς 4ον) καὶ φθάνει μέχρι τῆς λέξεως *Ἐπεισαγωγικόν*. Διότι ὁ Κ. Φιλοξένης εἶχε μὲν, ὡς εἴπομεν πολλὴν τὴν φιλοπονίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ τοὺς χρηματικοὺς πόρους ἀφθόνους. Ἐννοῶν δὲ τὴν χρησιμότητα τοῦ πονήματος, πολλῶν πλουσίων θύρας ἔκρουσεν ἵνα ζητήσῃ συνδρομὴν οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ συγγράμματος· οὐδεμιᾶς ὅμως ἔτυχεν ἐνθαρρύνσεως! Καὶ ἂν δύο μικροὶ ὑπάλληλοι τοῦ ὀθωμανικοῦ ταχυδρομείου, πρὸς οὓς καὶ ἀφιεροῦται πολλὰ δικαίως τὸ σύγγραμμα, δὲν ἠθάνοντο πόσον θὰ ἐζημιοῦτο ἥ τε ἑλληνικὴ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα μὴ ἐκδιδομένου εἰς φῶς τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Φιλοξένους, δὲν θὰ εἴχομεν σήμερον τὸ μόνον περὶ μουσικῆς σπουδαῖον σύγγραμμα τὸ ὁποῖον ἐτυπώθη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. Κατ' ἀρχαιοτάτην συνήθειαν οἱ ἐν Τρανσυλβανίᾳ Ῥουμοῦνοι πωλοῦσι τὰς ἐν ὥρᾳ γάμου θυγατέρας αὐτῶν ἐπὶ δημοσίας πανηγύρεως. Τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἡ πανήγυρις ἐτελέσθη περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου ἐν Καλλικάσσῃ, ὅπου πολὺ ἦτο τὸ πανταχόθεν συνελθὸν πλῆθος. Οἱ πατέρες φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν τὰς θυγατέρας, ἅμα δὲ καὶ ὅλην τὴν προῖκα ἐπὶ ἁμαξῶν, καὶ ὅταν φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς πανηγύρεως ἀναφωνοῦσι μεγαλοφώνως τὰ ἑξῆς· «Ἔχω θυγατέρα διὰ γάμον. Τίς ἔχει υἱὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ νυμφευθῇ;» Ὁ γαμβρὸς παρουσιάζεται, καὶ ἡ διαπραγμάτευσις γίνεται ἐντὸς ὀλίγου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Ἡ πόλις τῆς Ἀλεξανδρείας περιέχει σήμερον διακοσίας χιλιάδας κατοίκων, ὧν οἱ ἡμίσεις εἶναι ξένοι· ἦτοι 25,000 Ἕλληνες, 18,000 Ἰταλοὶ, 16,000 Γάλλοι, 13,000 Ἄγγλοι καὶ Μελιταῖοι, 12,000 Σύριοι, 10,000 Γερμανοὶ καὶ Ἐλβετοὶ καὶ 6,000 διάφοροι.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Εἰς τὸ διήγημα ἡ Κόμησσα Ποτόσκη.

Ἐν τῷ φυλλαδίῳ 438, σελ. 31, στίχ. 29, ἀντὶ Διάναν τὴν ἐκ Πουατιὲ ἀνάγνωθι Δυβαρίς. Ἐν τῷ φυλ. 439, σελ. 30, ἀνάγνωθι ἀντὶ Δμπτοὺλ-Βέης, Δμπτοὺλ Βάρης, καὶ ἀντὶ Τουρκικῆς, Ταυρικῆς. Εἰς τὴν σελ. 31, ἀντὶ Δελαμὰθ, Δελαμὼθ, ἀντὶ Μοντεκθὰν, Μοντεσπάν.